

Archeologie

**Faculteit der Letteren,
Rijksuniversiteit Groningen**

Quality Assurance Netherlands Universities (QANU)
Catharijnesingel 56
Postbus 8035
3503 RA Utrecht
The Netherlands

Telefoon: 030 230 3100
Fax: 030 230 3129
E-mail: info@qanu.nl
Internet: www.qanu.nl

Projectnummer: Q0322

© 2013 QANU

Tekst en cijfermateriaal uit deze uitgave mogen, na toestemming van QANU en voorzien van bronvermelding, door middel van druk, fotokopie, of op welke andere wijze dan ook, worden overgenomen.

INHOUD

Rapport over de bacheloropleiding Archeologie en de masteropleiding Archeologie van de Rijksuniversiteit Groningen	5
Administratieve gegevens van de opleidingen	5
Administratieve gegevens van de instelling.....	5
Kwantitatieve gegevens over de opleidingen	6
Samenstelling van de commissie	6
Werkwijze van de commissie.....	6
Samenvattend oordeel van de commissie.....	9
Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling.....	13
Bijlagen.....	29
Bijlage 1: Curricula Vitae van de leden van de visitatiecommissie.....	31
Bijlage 2: Domeinspecifiek referentiekader.....	33
Bijlage 3: Beoogde eindkwalificaties	39
Bijlage 4: Overzicht van de programma's.....	43
Bijlage 5: Kwantitatieve gegevens over de opleidingen	45
Bijlage 6: Bezoekprogramma.....	49
Bijlage 7: Bestudeerde afstudeerscripties en documenten.....	51
Bijlage 8: Onafhankelijkheidsverklaringen.....	55

Dit rapport is vastgesteld op 22 oktober 2013

Rapport over de bacheloropleiding Archeologie en de masteropleiding Archeologie van de Rijksuniversiteit Groningen

Dit rapport volgt het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO.

Administratieve gegevens van de opleidingen

Bacheloropleiding Archeologie

Naam van de opleiding:	Archeologie
CROHO-nummer:	56703
Niveau van de opleiding:	bachelor
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	180 EC
Afstudeerrichtingen:	n.v.t.
Locatie(s):	Faculteit der Letteren Locatie Archeologie: Poststraat 6 9712 ER Groningen
Variant(en):	voltijd
Vervaldatum accreditatie:	31-12-2014

Masteropleiding Archeologie

Naam van de opleiding:	Archeologie
CROHO-nummer:	60805
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	Klassieke en mediterrane archeologie Pre- en protohistorie van Noordwest Europa
Locatie(s):	Faculteit der Letteren Locatie Archeologie: Poststraat 6 9712 ER Groningen
Variant(en):	voltijd
Vervaldatum accreditatie:	31-12-2014

Het bezoek van de visitatiecommissie Archeologie aan de Faculteit der Letteren van de Rijksuniversiteit Groningen vond plaats op 28 en 29 mei 2013.

Administratieve gegevens van de instelling

Naam van de instelling:	Rijksuniversiteit Groningen
Status van de instelling:	bekostigde instelling
Resultaat instellingstoets:	positief onder voorwaarden

Kwantitatieve gegevens over de opleidingen

De vereiste kwantitatieve gegevens over de opleidingen zijn opgenomen in Bijlage 5.

Samenstelling van de commissie

De commissie die de bacheloropleiding Archeologie en de masteropleiding Archaeologie van de Rijksuniversiteit Groningen beoordeelde bestond uit:

- Prof. dr. P. (Peter) van Dommelen, hoogleraar Archeologie en Antropologie aan Brown University, voorzitter.
- Prof. dr. R. (Robert) van de Noort, hoogleraar Wetland Archeologie aan de University of Exeter.
- Prof. dr. F.M.R. (Frank) Vermeulen, hoogleraar Romeinse Archeologie en Methodologie van de Archeologie aan de Universiteit Gent.
- Dr. R.C.G.M. (Roel) Lauwerier, senior onderzoeker bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.
- R. (Robin) Nieuwenkamp BA, student Research Master Archaeology, Universiteit Leiden en volgt daarnaast het Leiden Leadership Programme, Universiteit Leiden.
- N.H. (Nienke) Lameris BA, student Research Master Archaeology, Universiteit van Amsterdam.

Mevrouw Lameris was als studentlid betrokken bij de beoordeling van de opleidingen van de Universiteit Leiden en de Rijksuniversiteit Groningen. De heer Nieuwenkamp was als studentlid betrokken bij de beoordeling van de opleidingen van de Universiteit van Amsterdam en de Vrije Universiteit.

De commissie werd ondersteund door M. (Marlous) Maarleveld MSc., die optrad als secretaris.

De curricula vitae van de leden van de commissie zijn opgenomen in Bijlage 1.

Werkwijze van de commissie

Voorbereiding

De beoordeling van de bacheloropleiding Archeologie en de masteropleiding Archeologie van de Rijksuniversiteit Groningen valt binnen de clusterbeoordeling Archeologie, waarvoor in 2013 vier universiteiten worden bezocht. Op 25 april 2013 hield de commissie haar formele startvergadering. Tijdens de startvergadering werd de commissie geïnstrueerd, werd de taakstelling en werkwijze van de commissie besproken en werd het Domeinspecifieke Referentiekader Archeologie vastgesteld; dit Domeinspecifieke Referentiekader is opgenomen in Bijlage 3 van dit rapport.

De zelfstudie van de Rijksuniversiteit Groningen werd na ontvangst door de projectleider gecontroleerd op kwaliteit en compleetheid van informatie. Nadat de zelfstudie in orde was bevonden, is deze doorgestuurd aan de commissieleden. De commissieleden hebben de zelfstudie gelezen en hebben vragen geformuleerd. De projectleider heeft de vragen tot een samengesteld document gecompileerd, waarbij de vragen per onderwerp en gespreksmoment zijn gegroepeerd.

De projectleider maakte in overleg met de voorzitter van de commissie een selectie uit de lijst met afstudeerwerken van de laatste twee cursusjaren die de opleiding verstrekt had. Uit de hoogste en laagste cijfers en een middengroep is een steekproef getrokken. In totaal heeft de commissie voor de opleidingen aan de Rijksuniversiteit Groningen 15 bachelorafstudeerwerken en 15 mastertheses beoordeeld.

De consistentie bij deze clustervisitatie is bewaakt door de commissie en de projectleider. Voorafgaand aan de bezoeken zijn in de commissie afspraken gemaakt over de taakverdeling op grond van inhoudelijke expertise. De commissie wenst te benadrukken dat zij in haar geheel verantwoordelijk is voor de oordeelsvorming en het eindrapport.

Bezoek

Voorafgaand aan het bezoek maakte de projectleider een conceptprogramma voor de (dag)indeling van het bezoek. Het bezoek aan de Rijksuniversiteit Groningen vond plaats op 28 en 29 mei 2013. Het eerste dagdeel van het bezoek aan de opleidingen gebruikte de commissie om de gesprekken voor te bereiden. Tijdens het bezoek is gesproken met vertegenwoordigers van het opleidingsmanagement, de studenten, de docenten, de afgestudeerden, de opleidingscommissie, en de examencommissie en studieadviseurs. De commissie heeft met studenten uit alle studie jaren gesproken en met docenten binnen de beide opleidingen. Voorafgaande aan het bezoek ontving de commissie een overzicht van de gesprekspartners. Zij stemde in met de door de opleiding gemaakte selectie. Een overzicht van het programma met alle gesprekspartners is opgenomen als Bijlage 6 bij dit rapport.

Tijdens het bezoek bestudeerde de commissie het ter inzage gevraagde materiaal en gaf zij gelegenheid tot een spreekuur ten behoeve van studenten en docenten die zich voorafgaand aan het bezoek hadden aangemeld. Van dit spreekuur is geen gebruik gemaakt.

De commissie gebruikte een deel van de tweede bezoekdag voor de voorbereiding van de mondelinge rapportage en een discussie over de beoordeling van de opleidingen. Aan het einde van het bezoek presenteerde de voorzitter in een mondelinge rapportage de eerste bevindingen van de commissie. Daarbij ging het om een aantal algemene waarnemingen en een aantal eerste indrukken per opleiding.

Rapportage

De projectleider heeft op basis van de bevindingen van de commissie een conceptrapport opgesteld. Het conceptrapport is aan de commissieleden voorgelegd voor aanvulling en nadere precisering. Na vaststelling van het conceptrapport is deze aan de betrokken faculteit voorgelegd ter toetsing van feitelijke onjuistheden. Het commentaar van de opleidingen is met de commissieleden besproken. De definitieve tekst is aan de commissieleden toegestuurd voor een laatste ronde commentaar waarna het rapport is vastgesteld.

Beslisregels

In overeenstemming met het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO (d.d. 6 december 2010) heeft de commissie de volgende definities voor de beoordeling van de afzonderlijke standaarden en de opleiding als geheel gehanteerd:

Basiskwaliteit

De kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs verwacht mag worden van een bachelor- of masteropleiding binnen het hoger onderwijs.

Onvoldoende

De opleiding voldoet niet aan de gangbare basiskwaliteit en vertoont op meerdere vlakken ernstige tekortkomingen.

Voldoende

De opleiding voldoet aan de gangbare basiskwaliteit en vertoont over de volle breedte een acceptabel niveau.

Goed

De opleiding steekt systematisch en over de volle breedte uit boven de gangbare basiskwaliteit.

Excellent

De opleiding steekt systematisch en over de volle breedte ver uit boven de gangbare basiskwaliteit en geldt als een (inter)nationaal voorbeeld.

Samenvattend oordeel van de commissie

Bacheloropleiding Archeologie

Standaard 1

De bacheloropleiding kenmerkt zich door de breedte van het aanbod, zowel in tijdsperspectief als in geografische spreiding, in combinatie met een aantal specifieke elementen zoals de regionale landschapsarcheologie, en de mogelijkheid tot Arctische archeologie. De theorieën en methoden van de regionale landschapsarcheologie, de opgravingsarcheologie van grafveld en nederzetting en de ecologische archeologie krijgen bijzondere aandacht in het bachelorprogramma. Een jarenlange traditie in archeobotanie en archeozoölogie en een natuurwetenschappelijke benadering van archeologie is duidelijk zichtbaar in het programma. De opleiding heeft duidelijk voor ogen waar ze studenten voor opleidt, en dit is vertaald in heldere en concrete eindkwalificaties. Naast de academische en praktische kant van archeologie, worden studenten ook zo goed mogelijk voorbereid op het betreden van de arbeidsmarkt.

Standaard 2

De commissie is onder de indruk van de inhoud en vormgeving van het bachelorprogramma. Er wordt een goede theoretische basis gelegd en er is aandacht voor archeologische vaardigheden en veldwerk. Verdieping en verbreding zijn goed in balans. De drie leerlijnen in het programma - Pre- en Protohistorie van Noordwest-Europa (PP), Klassieke en Mediterrane Archeologie (KMA) en de verplichte lijn archeologie en natuurwetenschappen - zorgen voor inhoudelijke samenhang tussen de geestes-, sociaal- en natuurwetenschappelijke aspecten van de opleiding. De expertise van het docententeam is breed en complementair, zodat ondanks de beperkte omvang, de volledige breedte van het programma gedoceerd kan worden. In het curriculum worden onderzoek en onderwijs verbonden. De studeerbaarheid is goed, de studenten zijn tevreden. Een proactieve opleidingscommissie evalueert het programma op verschillende manieren en stuurt tijdig bij wanneer dat nodig is. Sinds 2012 laat de opleiding zich ook adviseren door een Raad van Advies.

Er zijn verschillende vormen van studiebegeleiding en voorlichting. Hierin is toenemende aandacht voor beroepsperspectieven van studenten. De laboratoria en vergelijkingscollecties zijn van uitzonderlijk goede kwaliteit en spelen een cruciale rol in de leer- en onderzoekomgeving. Studenten krijgen hoogwaardig onderwijs in een goed georganiseerde en geoutilleerde onderzoek- en onderwijsomgeving, die er toe bijdraagt de beoogde eindkwalificaties ruimschoots te realiseren.

Standaard 3

De commissie is positief over de toetsing in het bachelorprogramma. Er worden diverse toetsvormen ingezet die goed passen bij de werkvormen en de eindkwalificaties. Toetsing en beoordeling worden helder omschreven in de toetsplannen en de studiehandleidingen voor studenten. Bovendien heeft de opleiding inzichtelijk gemaakt hoe de toetsing per curriculumonderdeel bijdraagt aan het realiseren van de eindkwalificaties. De rol van de (nieuwe) examencommissie is volgens de commissie helder omschreven en de toetsplannen bevatten de informatie die de examencommissie nodig heeft om goed toezicht te houden op de kwaliteit van de toetsing. De commissie gaat er van uit dat de examencommissie op korte termijn vertrouwd raakt met haar nieuwe rol. De commissie is positief over de kwaliteit van de scripties en is het in grote lijnen eens met de beoordelingen van de scripties. Scripties zijn goed opgebouwd en laten een koppeling zien tussen de onderzoeksvraag en de beantwoording ervan. Het gebruik van materiaal is erg goed uitgewerkt in de scripties. De

theoretische achtergrond is voldoende, maar de scripties zouden in de ogen van de commissie nog beter worden als er iets meer aandacht is voor theorie. De beoogde eindtermen worden gerealiseerd.

De commissie beoordeelt de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Bacheloropleiding Archeologie:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	goed
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	excellent
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	goed
Algemeen eindoordeel	goed

Masteropleiding Archeologie

Standaard 1

De masteropleiding biedt twee programma's aan. Bij Pre- en Protohistorie van Noordwest-Europa ligt de nadruk op terpen en wierden, het prehistorische landschap, de archeologie van wetlands en de interpretatie van materiële cultuur. In het programma Klassieke en Mediterrane Archeologie ligt de nadruk op het verrijken van de traditionele klassieke en mediterrane archeologie met ecologische en cultuurhistorische benaderingen. De integratie van landschapecologische en cultuurhistorische benaderingen is uniek. Bovendien bouwt de opleiding voort op jarenlange traditie in archeobotanie en archeozoölogie en een natuurwetenschappelijk benadering van archeologie. De masteropleiding is hierdoor bijzonder en aantrekkelijk vanuit een internationaal perspectief. Hoewel de opleiding helder voor ogen heeft wat de sterke punten van de opleiding zijn, is de commissie van mening dat de opleiding meer gebruik zou kunnen maken van de profilering. De doelstellingen en beoogde eindkwalificaties zijn helder en sluiten aan op het niveau en oriëntatie van de opleiding.

Standaard 2

De commissie is onder de indruk van de inhoud en vormgeving van het masterprogramma. In eerste instantie worden de theorie en methodologie van archeologie op een goed niveau geconsolideerd en deze worden vervolgens in beide programma's verdiept. Door de verschillende invullingen van de stage/scriptievoorbereiding is er veel variatie mogelijk voor studenten. Het is met name bijzonder dat de ecologische-biologische benadering niet alleen in de pre- en protohistorie van Noordwest Europa wordt toegepast, maar ook in de klassieke en mediterrane archeologie. Hierin worden landschapecologische en cultuurhistorische benaderingen met elkaar verbonden. De expertise van het docententeam is breed en complementair, en docenten verbinden onderwijs met onderzoek. De studeerbaarheid is goed, de studenten zijn tevreden. Een proactieve opleidingscommissie evalueert het programma op verschillende manieren en stuurt tijdig bij wanneer dat nodig is. Sinds 2012 laat de opleiding zich adviseren door een Raad van Advies.

Er zijn verschillende vormen van studiebegeleiding en voorlichting. Hierin is toenemende aandacht voor beroepsperspectieven van studenten. De laboratoria en vergelijkingscollecties zijn van uitzonderlijk goede kwaliteit en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken de onderwijsleeromgeving uniek. De commissie concludeert dat het programma zodanig is ontworpen dat het bijdraagt aan het realiseren van de beoogde eindkwalificaties op een hoog niveau.

Standaard 3

De commissie heeft geconstateerd dat de opleidingen een degelijk toetsbeleid hebben opgesteld. Per vak is een toetsplan en er is inzichtelijk gemaakt hoe de toetsing per curriculumonderdeel bijdraagt aan het realiseren van de eindkwalificaties. De rol van de (nieuwe) examencommissie is volgens de commissie helder omschreven, maar is in de uitvoering nog in ontwikkeling. De basis is gelegd; de informatie over de toetsing en beoordeling is vastgelegd in uitgebreide toetsplannen, de procedures zijn helder en de overlegstructuren zijn gelegd. De commissie gaat er daarom van uit dat de examencommissie op korte termijn vertrouwd raakt met haar nieuwe rol. De commissie is positief over de kwaliteit van de scripties en is het in grote lijnen eens met de beoordelingen van de scripties. Bij de masterscripties wordt ook origineel materiaal behandeld. Hoewel theorie voldoende aan bod komt, zou het een verrijking zijn als er iets meer aandacht is voor theorievorming in de scripties. De beoogde eindtermen worden gerealiseerd.

De commissie beoordeelt de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Masteropleiding Archeologie:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	goed
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	excellent
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	goed
Algemeen eindoordeel	goed

De voorzitter en de secretaris van de commissie verklaren hierbij dat alle leden van de commissie kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 25-10-2013

Prof.dr. P. van Dommelen

M. Maarleveld, MSc

Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

1.1 Bevindingen

Visie en profiel van de opleiding

Het domeinspecifieke referentiekader (zie Bijlage 2) is opgesteld voor de Nederlandse bacheloropleidingen en (1-jarige) masteropleidingen Archeologie in Nederland. Hierin staat dat deze opleidingen zich richten op de studie van samenlevingen uit het verleden. Het onderwerp van studie voor deze opleidingen bestaat uit sporen en objecten die door menselijke gemeenschappen op en onder het aardoppervlak zijn achtergelaten. Bij de opleidingen leveren deze materiële resten de toegang tot het werkelijke object van studie, de maatschappijen uit het verleden in al hun facetten. Daarbij gaat het om de mens in zijn natuurlijke, sociale en culturele omgeving. Ook de rol van het verleden in het heden (erfgoedbeleving) en de zorg voor het cultureel erfgoed (erfgoedbeheer) krijgen bij de opleidingen Archeologie aandacht.

Binnen dit kader kenmerkt de bacheloropleiding archeologie in Groningen zich door het brede tijdsperspectief en een brede geografische spreiding. Het onderwijs betreft de perioden van de vroege Steentijd tot de vroege Middeleeuwen, in Noordwest-Europa, het Mediterrane gebied, het nabije Oosten en het Arctisch gebied. Daarnaast bestaat er een sterke interesse in de archeologie van de noordelijke provincies (Drenthe, Groningen, Friesland, Flevoland) en de stad Groningen zelf. De theorieën en methoden van de regionale landschapsarcheologie, de opgravingsarcheologie van grafveld en nederzetting en de ecologische archeologie krijgen bijzondere aandacht in het bachelorprogramma. Onderscheidend is de nadrukkelijke balans tussen ‘culturele’ en natuurwetenschappelijke aspecten van de archeologie.

De masteropleiding biedt twee programma's aan, Pre- en Protohistorie van Noordwest-Europa (PP) en Klassieke en Mediterrane Archeologie (KMA). Beide programma's bieden een theoretische, methodologische en inhoudelijke verdieping van de bacheloropleiding. Bij Pre- en Protohistorie van Noordwest-Europa ligt de nadruk op terpen en wierden, het prehistorische landschap, de archeologie van wetlands en de interpretatie van materiële cultuur. In het programma Klassieke en Mediterrane Archeologie ligt de nadruk op het verrijken van de traditionele klassieke en mediterrane archeologie met ecologische en cultuurhistorische benaderingen, geografische/chronologische specialisatie, en praktijkkennis van materiaalgroepen en veldwerk. De kritische reflectie noemt de combinatie van landschap-ecologische en cultuurhistorische benaderingen als speciale kracht van de masteropleiding Archeologie in Groningen. Hierbij worden theorie en methodologie en moderne wetenschappelijke en traditionele archeologische methoden met elkaar verbonden.

De commissie is positief over het profiel van beide opleidingen. De bacheloropleiding kenmerkt zich door de breedte van het aanbod met een aantal specifieke elementen zoals de regionale landschapsarcheologie, de mogelijkheid tot Arctische archeologie en vooral de

sterke aandacht voor de natuurwetenschappelijke aspecten van de archeologie. De masteropleiding is bijzonder en aantrekkelijk vanuit een internationaal perspectief. De integratie van landschapecologische en cultuurhistorische benaderingen is uniek. Niet genoemd in de zelfstudie, maar wel degelijk relevant en meer dan noemenswaardig vond de commissie dat de nadruk op de natuurwetenschappelijke dimensies van archeologie op verschillende manieren tot uiting komt, zoals het gebruik van C14 dateringsmethoden, een röntgenapparaat, verplichte botanie en zoölogie in het bachelorprogramma, alsmede nadruk op statistiek en natuurwetenschappelijke theorievorming. Hierin is de rijke geschiedenis van het voormalige Biologisch-Archeologisch Instituut zichtbaar. De opleiding bouwt voort op jarenlange onderzoekstradities in archeobotanie en archeozoölogie en een natuurwetenschappelijk benadering van archeologie. Tezamen geven deze de opleidingen een uniek profiel. Hoewel de opleiding helder voor ogen heeft waar zij bijzonder in is, is de commissie van mening dat deze sterke punten van het programma te weinig naar voren worden gebracht in de profilering van de opleidingen, met name in internationaal perspectief.

Doelstellingen en eindkwalificaties

In de bacheloropleiding leren studenten om onder begeleiding wetenschappelijk archeologisch onderzoek te doen, te interpreteren en hierover te communiceren. De opleiding streeft er naar academici op te leiden die enerzijds beschikken over een grondige kennis van minstens één archeologische discipline, en anderzijds een goed algemeen inzicht hebben in de praktijkgerichte aspecten van archeologisch veld- en laboratoriumwerk. Daarmee kunnen studenten een zinvolle bijdrage leveren aan de archeologie in het veld, in beleid of in onderzoek.

In de masteropleiding leren studenten zelfstandig onderzoek te formuleren en onder individuele begeleiding uit te voeren. De opleiding streeft ernaar studenten een kritische en wetenschappelijke grondhouding aan te leren, vanuit de overtuiging dat hoogopgeleide archeologen in het maatschappelijke veld een belangrijke rol spelen bij de interpretatie van en communicatie over het gezamenlijk cultureel erfgoed. De opleiding stelt zich ten slotte ten doel de student aan te leren eigen en andermans onderzoek op academisch niveau mondeling en schriftelijk te presenteren, waarbij de wetenschappelijke en de maatschappelijke problematiek en de geboden oplossingen helder geformuleerd worden.

Voor de bachelor en de masteropleiding zijn eindkwalificaties opgesteld die beschrijven wat verwacht mag worden van een afgestudeerde bachelorstudent respectievelijk masterstudent. De eindkwalificaties zijn gekoppeld aan de vijf aspecten zoals die zijn geformuleerd in de Dublin-descriptoren (1) Kennis en inzicht, (2) Toepassen kennis en inzicht, (3) Oordeelsvorming, (4) Communicatie / wetenschappelijke ethiek, (5) Leervermogen.

De commissie is van mening dat de opleiding duidelijk voor ogen heeft waar ze studenten voor opleidt, en waar afgestudeerden aan moeten voldoen. Voor beide opleidingen zijn de eindkwalificaties helder en concreet. Uit de omschrijving van de eindkwalificaties blijkt dat er een duidelijk verschil is in niveau en de mate van verwachte zelfstandigheid tussen de bachelor- en masteropleiding. De directe koppeling aan de Dublin-descriptoren waarborgt het niveau van beide opleidingen. De eindkwalificaties zijn opgenomen in Bijlage 3.

Oriëntatie

Zowel de bachelor- als de masteropleiding hebben een duidelijke academische oriëntatie. Dit blijkt ook uit de doelstellingen en eindkwalificaties van beide opleidingen. Naast de academische en praktische kant van de archeologie als wetenschap, worden studenten ook zo goed mogelijk voorbereid op het betreden van de arbeidsmarkt. Bovendien wijst de kritische

reflectie op de vaardigheden die bachelor- en masterstudenten verwerven die niet specifiek gerelateerd zijn aan het vakgebied archeologie, maar breed inzetbaar zijn in allerlei beroepen die om een hoog niveau van academische kennis en vaardigheden vragen.

De bacheloropleiding leidt op tot ondersteunende functies bij archeologische diensten en bedrijven als KNA archeoloog, als ook bij beleids- en/of adviesorganen van de nationale, provinciale en lokale overheden en bij musea. Het bachelordiploma biedt toegang tot de Groningse masteropleiding Archeologie, tot de masterprogramma's van vergelijkbare opleidingen aan andere universiteiten en tot verschillende onderzoeksmasters. De opleiding kan ook dienen als voorbereiding op vervolgoopleidingen die gericht zijn op museale instellingen en cultureel management. De meeste studenten kiezen echter voor een vervolgopleiding, in de masteropleiding Archeologie of de selectieve research master Art History and Archaeology.

In de masteropleiding worden studenten voorbereid op een loopbaan als veldarcheoloog, museummedewerker, beleidsmedewerker monumentenzorg of onderzoeker. In de afgelopen jaren vond het merendeel van de afgestudeerden werk bij bedrijven in de zogenaamde 'Malta'- archeologie. Er is toenemende aandacht voor de voorbereiding op de arbeidsmarkt.

1.2 Overwegingen

De commissie is positief over de visie en het profiel van beide opleidingen, die in internationaal perspectief bijzonder zijn, omdat ze nadrukkelijk invulling geven aan het multidisciplinaire karakter van de archeologie. Hoewel de opleiding helder voor ogen heeft wat de sterke punten van de opleiding zijn, is de commissie van mening dat de opleiding meer gebruik zou kunnen maken van de profilering. De doelstellingen en beoogde eindkwalificaties zijn helder en sluiten aan op het niveau en oriëntatie van beide opleidingen. Hierin is voldoende onderscheid tussen de bacheloropleiding en de masteropleiding.

1.3. Conclusie

Bacheloropleiding Archeologie: de commissie beoordeelt Standaard 1 als **goed**.

Masteropleiding Archeologie: de commissie beoordeelt Standaard 1 als **goed**.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting:

De inhoud en vormgeving van het programma stelt de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

2.1 Bevindingen

De commissie heeft de onderwijsprogramma's van beide opleidingen bestudeerd, inzage gehad in cursusmateriaal en notulen van relevante commissies, resultaten van onderwijsbeoordelingen en in de digitale leeromgeving. De commissie was erg te spreken over de kwaliteit van de aangeleverde informatie. Deze standaard gaat in op de curricula van de programma's en de didactische uitgangspunten die aan de programma's ten grondslag liggen. Daarna wordt aandacht besteed aan internationalisering, de studeerbaarheid en studiebegeleiding en het onderwijsgevend personeel. Tot slot komen de (opleidingsspecifieke) voorzieningen en kwaliteitszorg aan bod.

Curriculum

Opbouw bachelor programma

Het programma van de bacheloropleiding is erop gericht de student een breed inzicht te laten verkrijgen in het functioneren van materiële resten in uiteenlopende gemeenschappen van Jagers-Verzamelaars tot Vroege Staten. De periodeoverzichten stellen de student in staat om materiële resten in brede zin te interpreteren.

In veldwerk en excursies leren studenten opgraven onder begeleiding van de wetenschappelijke staf en worden archeologische sites in binnen- en buitenland bestudeerd en bezocht. De vakken Regionale Archeologie, Archeobotanie, Archeozoölogie en Materiaalpracticum bestaan voor een deel uit praktijkgericht onderwijs, zodat studenten kennis kunnen toepassen. Onderzoeksvaardigheden, zoals analyseren van teksten en academisch schrijven, worden vooral aangeleerd in verdiepingscolleges in het tweede en derde studiejaar en de (voorbereiding van de) scriptie. De maatschappelijke context van de archeologie komt regelmatig aan bod tijdens hoorcolleges in diverse vakken en tijdens het keuzevak "Archeologie en Maatschappij".

Conform de doelstelling om de zelfstandigheid van de studenten te stimuleren wordt in de keuzeruimte het initiatief bij de student gelegd. Studenten kunnen kiezen voor verdieping of verbreding. Dit kan bijvoorbeeld door een tweede discipline te volgen, een specialisatie af te ronden, een stage te lopen of colleges in het buitenland te volgen. De minor Arctische Studies behoort ook tot de mogelijkheden.

Het eerste jaar bestaat uit verplichte vakken en legt een basis van algemene kennis en vaardigheden. In het tweede en derde jaar bestaat er een kernprogramma met een aantal verplichte vakken. Daarnaast kiezen studenten voor de leerlijn Klassieke en Mediterrane Archeologie (KMA) of Pre- en Protohistorie van Noordwest-Europa (PP). In jaar 2 bestaan deze leerlijnen uit thematische en periodegebonden modulen, een buitenlandse excursie en veldwerk; in jaar 3 uit keuzeruimte en de bachelerscriptie.

Onderdeel van het verplichte programma is de inhoudelijke leerlijn archeologie en natuurwetenschappen. Het bestaat uit een inleiding in jaar 1 en de modules Archeozoölogie en Archeobotanie in jaar 2. Naast deze leerlijn zijn ook de derdejaars modules Regionale Archeologie en GIS, Materiaalpracticum en Theorie voor alle studenten verplicht.

In Bijlage 4 is een schematisch overzicht van het programma opgenomen.

De commissie is van mening dat het bachelorprogramma uitstekend in elkaar zit in zowel inhoudelijk als organisatorisch opzicht. Het geeft invulling aan het multidisciplinaire karakter van de archeologie met geestes-, sociaal- en natuurwetenschappelijke invalshoeken. Er wordt een stevige basis gelegd in verplichte theoretische vakken, die wordt aangevuld met archeologische vaardigheden en beginselen van veldwerk. In het tweede en derde jaar kunnen studenten wetenschappelijke kennis ook toepassen in de vorm van practica en veldwerk. De drie leerlijnen in het programma - Pre- en Protohistorie van Noordwest-Europa (PP), Klassieke en Mediterrane Archeologie (KMA) en archeologie en natuurwetenschappen - zorgen voor een grondige en goed geïntegreerde inhoudelijke samenhang. De commissie vindt het positief dat alle studenten een goed overzicht krijgen van archeologie in de verschillende tijdvakken. Studenten kunnen specialiseren binnen de leerlijnen, of verbreden door vakken uit zowel de leerlijn KMA als de leerlijn PP te kiezen. In beide gevallen sluit het programma goed aan op de masteropleiding. Volgens de commissie vormt de leerlijn archeologie en natuurwetenschappen een bijzondere aanvulling op de leerlijnen KMA en PP vanwege de uitzonderlijke inhoud en verregaande integratie van de verschillende elementen.

Opbouw masterprogramma

De masteropleiding biedt twee specialisaties aan - Pre- en Protohistorie van Noordwest-Europa (PP) en Klassieke en Mediterrane Archeologie (KMA) - die een parallelle opbouw hebben.

Binnen beide specialisaties wordt in het eerste semester de gemeenschappelijke module Theorie en Benaderingswijzen aangeboden. In de beide modules Bronnenonderzoek doorlopen de studenten aan de hand van vondsten en documentatie het proces van veldwerk tot publicatie, en hieraan kan ook een ecologische invulling gegeven worden. Studenten kunnen zich dan aan de hand van opgravingsvondsten en -documentatie bekwamen in onderzoek aan archeobotanische en -zoölogische bronnen. Vervolgens wordt binnen Pre- en Protohistorie de module Wetland-archeologie en binnen Klassieke en Mediterrane Archeologie de module Thematisch literatuuronderzoek aangeboden.

Het tweede semester bestaat uit de module stage/scriptievoorbereiding en de masterscriptie. In een maandelijks scriptieklas worden studenten begeleid bij het bepalen en afbakenen van een scriptieonderwerp en het schrijven van de scriptie. De scriptievoorbereiding kan op verschillende manieren worden ingevuld. Meestal wordt die tijd gebruikt om een materiaalgroep of gegevensbestand voor te bereiden, dan wel om een nieuwe vaardigheid aan te leren ter voorbereiding op de eindscriptie. Ook kan de module worden ingevuld met 5 of 10 ECTS Advanced GIS of een stage bij een externe organisatie, bijvoorbeeld bij een museum. De scriptievoorbereiding kan ook deels uit veld- of laboratoriumwerk in binnen- of buitenland bestaan. Het tweede semester van de masteropleiding is daarmee een individueel traject waarin de student veel keuzevrijheid heeft.

Een schematisch overzicht van het programma van de twee specialisaties is opgenomen in Bijlage 4.

Naast dit curriculum is er een (niet verplicht) maandelijks Research Seminar waaraan naast de studenten ook promovendi deelnemen. Hierin komen actuele thema's aan de orde, die vaak gerelateerd zijn aan onderzoek van staf of promovendi. Ook worden ieder jaar enkele projecten van research masterstudenten bediscussieerd. De commissie is het met de opleiding eens dat het bijwonen van het Research Seminar de masterstudent een goede ondersteuning biedt om zich voor te bereiden en te reflecteren op het eigen onderzoeksproject en de eindschriftie.

De commissie is bijzonder positief over de opbouw van het masterprogramma. In theorie en benaderingswijzen worden kennis van en inzicht in de theorie en methodologie van de archeologie geconsolideerd op een hoog niveau, om vervolgens in beide specialisaties verder uitgewerkt te worden. Door de verschillende invullingen van de stage/scriptievoorbereiding is er veel variatie en individuele invulling mogelijk voor studenten. Het is bijzonder dat de ecologische-biologische benadering niet alleen in de Pre- en Protohistorie van Noordwest Europa wordt toegepast, maar ook in de Klassieke en Mediterrane archeologie. Hierin worden landschapecologische en cultuurhistorische benaderingen met elkaar verbonden, hetgeen in de ogen van de commissie een uniek kenmerk van de masteropleiding vormt.

Relatie eindkwalificaties en curriculum

In de kritische reflecties zijn matrices opgenomen waarin de vakken worden afgezet tegen de eindkwalificaties. Hieruit blijkt dat elk vak bijdraagt aan het realiseren van meerdere eindkwalificaties en dat alle eindkwalificatie gerealiseerd worden in een of meer vakken. Dit geldt zowel voor de bacheloropleiding als voor de masteropleiding. De commissie concludeert dat het programma zodanig is ontworpen dat het bijdraagt aan het realiseren van de beoogde eindkwalificaties.

Didactische uitgangspunten

Zowel de bacheloropleiding als de masteropleiding volgen de onderwijsfilosofie van de Faculteit der Letteren in het onderwijsprogramma. Die kenmerkt zich door:

- Een output-of student georiënteerde benadering: Dit houdt in dat de opleiding als voornaamste doel heeft studenten zo goed en efficiënt mogelijk voor te bereiden op een rol in de maatschappij die past bij de opleiding.
- Activerend onderwijs. Dit betekent dat de student een grote verantwoordelijkheid heeft in het leerproces. In de bacheloropleiding worden verschillende werk- en toetsvormen ingezet die erop gericht zijn dat de student zichzelf ontwikkelt, daarbij gesteund en geïnspireerd door de wetenschappelijke staf. Van de masterstudent wordt verwacht dat hij voldoende inzicht in zijn leerbehoeften heeft om zich nieuwe leerstof eigen te maken. Het onderwijs in de masteropleiding wordt veelal vormgegeven in kleine werkgroepen, individuele begeleiding en practica voor de technische vakken.
- Gerichtheid op onderzoek. In de bacheloropleiding worden studenten vanaf jaar 1 vertrouwd gemaakt met wetenschappelijk onderzoek door het uitvoeren van gerichte opdrachten van een toenemende complexiteit en door het leren reflecteren hierop. De student komt in aanraking met actuele theoretische, methodologische en technologische benaderingen van archeologische vraagstukken en leert empirisch onderzoek hiernaar kritisch op waarde te schatten.
- De combinatie van “theorie en praktijk” en de verwevenheid van onderzoek en onderwijs. Dit manifesteert zich in een combinatie van vakken waarin kennisoverdracht, toepassing van kennis en onderzoekvaardigheden centraal staan. In de masteropleiding

worden bovendien cultuurhistorische en natuurwetenschappelijke benaderingen geïntegreerd aangeboden.

De commissie is van mening dat deze uitgangspunten helder zijn verwoord, en sturing geven aan het onderwijsleerproces van beide opleidingen. De commissie waardeert dat er onderscheid is gemaakt in de wijze waarop de didactische uitgangspunten zijn uitgewerkt in het bachelorprogramma en het masterprogramma.

Internationalisering

De opleiding onderhoudt uitwisselingscontracten met elf zusteropleidingen in negen Europese landen. De opleiding stimuleert bachelorstudenten om gebruik te maken van de mogelijkheden voor studie in het buitenland. Het eerste semester van het derde jaar in het bachelorprogramma is daarvoor geschikt, omdat het geen verplichte onderdelen bevat. Hoewel er een stijgende lijn is in het aantal bachelorstudenten dat een semester in het buitenland studeert, is het een kleine minderheid die van de mogelijkheden gebruik maakt. Gemiddeld volgen twee tot drie van de bachelorstudenten, ca. 10% van het totale aantal, een semester onderwijs in het buitenland. In de masteropleiding is geen ruimte voor studenten om in het buitenland te studeren en dit wordt niet gestimuleerd door de opleiding. Om internationale masterstudenten te trekken is de opleiding van plan de specialisaties KMA aantrekkelijker te maken door een betere informatievoorziening en een consequentere keuze voor Engelstalig onderwijs. Het profiel en onderwijsaanbod van de Masteropleiding zijn in internationaal perspectief bijzonder en mogen verwacht worden buitenlandse studenten aan te trekken indien voldoende publiciteit wordt gegeven.

Hoewel er ook veel aandacht is voor de drie noordelijk provincies van Nederland, is het profiel van de opleiding internationaal aantrekkelijk vanwege de verregaande integratie van *environmental studies* en culturele benaderingen in zowel Noord Nederland als de Middellandse Zee. De ook in internationaal opzicht unieke wisselwerking tussen archeologie en natuurwetenschappen, een ruim aanbod van veld- en laboratoriumwerk en de nauwe samenwerking en dwarsverbanden tussen Pre- en Protohistorie van Noordwest-Europa, Klassieke en Mediterrane archeologie en ecologische archeologie zou meer internationale studenten kunnen aantrekken. De commissie is het geheel met de opleiding eens dat het profiel bijzonder is en internationale studenten kan aantrekken, maar dat van de profilering veel meer gebruik gemaakt moet worden dan nu het geval is om dit potentieel te realiseren. De commissie merkt hierbij op dat het prijzenswaardig is dat de opleiding tot nu toe meer aandacht heeft besteed aan het realiseren van deze integratie en de daarbij behorende onderwijsplannen dan aan publiciteit en werving.

Een toenemend deel van het curriculum van de bacheloropleiding en de masteropleiding wordt in het Engels gedoceerd. Hierbij wordt opgemerkt dat studenten het prettig vinden ook in het Engels les te krijgen. De commissie is het met de docenten eens dat althans in de bacheloropleiding een combinatie van Engels en Nederlands wenselijk is, zodat de student zich in beide talen goed kan uitdrukken in een wetenschappelijke omgeving. De masteropleiding zal geheel in het Engels worden verzorgd. De recente uitbreiding en vervanging van stafleden door buitenlandse of in het buitenland opgeleide collega's markeert duidelijk de voortgang die opleiding en faculteit maken.

Studeerbaarheid

Volgens de kritische reflectie is de studeerbaarheid van beide opleidingen goed en ook de studenten die de commissie sprak noemden geen problemen met de studeerbaarheid. Studenten zijn tevreden over de opleiding. De studiebelasting wordt goed in de gaten gehouden door de opleidingscommissie en bij eventuele problemen wordt snel actie ondernomen. De studiehandleiding bevat een activiteitenoverzicht per week, een berekening over de studielast, informatie over de te hanteren docer- en leermethoden en de inhoud en vorm van de toetsing. In de studiehandleiding is ook per studieonderdeel inzichtelijk gemaakt wat het doel van het studieonderdeel is en welke generieke en vakspecifieke competenties ontwikkeld worden. Zowel bij de bacheloropleiding als de masteropleiding staat de periode dat de scriptie geschreven wordt als zwaar bekend. In de bachelor zijn daarom afspraken gemaakt om de spreiding van studielast te verbeteren en in de masteropleiding zijn stappen gezet om het traject van de afstudeerscriptie volgens een vaster tijdsplan te laten verlopen, in de vorm van een masterscriptieklas. De commissie heeft geconstateerd dat er geen problemen zijn met de studeerbaarheid en dat de opleiding de studiebelasting goed in de gaten houdt.

Studiebegeleiding

Vanaf 2012-2013 is er een professionele adviseur die bij meerdere opleidingen binnen de Faculteit verantwoordelijk is voor de studiebegeleiding en voorlichting. Daarvoor was er een docent-studieadviseur voor de bacheloropleiding en masteropleiding archeologie.

Voor bachelorstudenten is er ook een docentmentor. Bij de start van de bacheloropleiding voert de docentmentor met elke student een intake gesprek en een voortgangsgesprek na elk tentamenblok. De docentmentor richt zich in de loop van het jaar vooral op de studenten die het risico lopen een negatief bindend studieadvies (BSA) te krijgen. In verplichte mentorcolleges worden diverse onderwerpen besproken, zoals studievoordigheden, inschrijvingsprocedures voor vakken en tentamens, plagiaat, en minorkeuze.

De studiebegeleiding van het tweede semester van het derde jaar is geïntensiveerd door het instellen van een bachelorscriptieklas en door roostering van 'scriptiedagen' gedurende dit semester om studenten te leren hun tijd in te delen en te verdelen over de verschillende modules.

Er worden zowel door de opleiding als de faculteit diverse voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd om bachelorstudenten en masterstudenten te informeren over onder andere het programma, internationale uitwisseling, vrije keuzeruimte en beroepsperspectieven. Ook worden studenten geïnformeerd via berichten op de Archeologie Community in de elektronische leeromgeving Nestor en individuele voorlichting door de studieadviseur. Door de kleinschaligheid van de opleiding zijn de docenten gemakkelijk benaderbaar voor de studenten. Problemen worden dan ook doorgaans snel gesignaleerd en indien nodig aan de studieadviseur voorgelegd. Studenten gaven tijdens het visitatiebezoek aan dat zij de toegankelijkheid van docenten en de kleinschaligheid van de opleiding erg prettig vinden.

Sinds 2012 krijgen masterstudenten gerichte beroepsvoorlichting waarbij alumni uit verschillende werkvelden vertellen over hun carrière in de beroepspraktijk of in het wetenschappelijk onderzoek.

De commissie heeft geconstateerd dat de verschillende vormen van studiebegeleiding en voorlichting erg goed georganiseerd zijn. De commissie vindt het positief dat er toenemende aandacht is voor beroepsperspectieven van masterstudenten en prijst het initiatief de zogenaamde 'Raad van Advies' in te stellen die de banden met de arbeidsmarkt aantoonbaar nauwer maakt en aanzienlijk versterkt.

Onderwijsgevend personeel

De afdeling Archeologie kent drie leerstoelen: De leerstoel Pre- en protohistorie van Noordwest-Europa, de leerstoel Klassieke en Mediterrane Archeologie en sinds 2011 bestaat de leerstoel Griekse Archeologie. Samenwerking tussen de leerstoelen is hecht. De leerstoelen Klassieke en Mediterrane Archeologie en Griekse Archeologie functioneren ten aanzien van het onderwijs als een eenheid. De wetenschappelijke staf van de bacheloropleiding bestaat uit drie hoogleraren en negen universitair docenten. De masteropleiding wordt verzorgd door drie hoogleraren en zeven universitair docenten. Alle docenten zijn gepromoveerd en zijn actief in onderzoek. Daarnaast worden regelmatig postdocs en promovendi als assistenten bij het onderwijs ingezet. Docenten overleggen regelmatig over het onderwijs en geven aan dat zij als één team werken.

De staf heeft sinds de vorige visitatie een aantal wijzigingen ondergaan. De opleiding heeft twee nieuwe docenten aangetrokken op het gebied van het onderwijs in de prehistorie van Noordwest-Europa en een docent op het gebied van de vroege middeleeuwen van Nederland. Op het vlak van Klassieke en Mediterrane Archeologie is de formatie uitgebreid en er is een aparte leerstoel ingesteld voor de Griekse Archeologie, waaraan een nieuwe docent voor Hellenistische en Romeinse archeologie werd verbonden. Tevens zijn vier buitengewoon hoogleraren aangetrokken voor de gebieden Archeologie en Maatschappij, Maritieme Archeologie, Archeologie van de Terpen en Materiële cultuurstudies. Hierdoor is het onderwijs verder verbreed en geactualiseerd. De aanstellingen in de mediterrane archeologie versterken de internationale dimensie van de opleiding.

Alle docentonderzoekers in de opleiding zijn lid van het onderzoeksinstituut Groninger Instituut voor Archeologie (GIA). De stafleden publiceren regelmatig in wetenschappelijke tijdschriften in binnen- en buitenland, zitten in redacties, geven lezingen, nemen deel aan congressen, en organiseren zelf conferenties en symposia. Daarnaast zijn de stafleden actief lid van verscheidene archeologische organisaties. De studenten die de commissie sprak tijdens het visitatiebezoek waren positief over de docenten. Volgens hen zijn de docenten in staat hun enthousiasme voor onderzoek op hen over te brengen en zijn ze gemakkelijk benaderbaar.

De RUG wil dat in 2015 80% van de docerende staf over een Basis Kwalificatie Onderwijs (BKO) beschikt. Nieuwe docenten volgen in het eerste jaar van hun aanstelling een BKO-cursus om deze kwalificatie te behalen. Stafleden met meer dan vijf jaar onderrichtservaring kunnen een verkorte procedure volgen om de BKO te verwerven. Docenten met een beperkte, tijdelijke aanstelling in tijd en omvang (maximaal 0.5 fte en twee jaren) volgen een zgn. *crash course* voordat zij starten met het geven van onderwijs. Drie hoogleraren hebben hun BKO gehaald, de universitair docenten zijn in procedure hun BKO te halen.

De commissie is van mening dat beide opleidingen verzorgd worden door hoog gekwalificeerde staf. De expertise is breed en complementair, zodat ondanks de beperkte omvang, de volledige breedte van de programma's gedoceerd kan worden.

Opleidings specifieke voorzieningen

De opleiding Archeologie kent een aantal specifieke eigen voorzieningen, waaronder laboratoria op het gebied van conservatie en restauratie, archeobotanie, archeozoölogie en Geografische Informatiesystemen. Daarnaast zijn er uitmuntende vergelijkingscollecties, onderwijsruimten, projectruimten en een archief. Studenten kunnen werken in de eigen bibliotheek; deze voorziening zal echter in 2014 door de universiteit worden opgenomen in

de nabij gelegen universiteitsbibliotheek. Het is de bedoeling dat de vrijgekomen ruimte ten goede komt aan studeervoorzieningen zoals kleine werkgroepzaaltjes. De opleiding heeft eigen collegezalen, voorzien van Smart Boards en met een capaciteit van maximaal 30 studenten. In afgelopen jaren was het steeds vaker nodig onderwijs te roosteren in andere, grotere zalen. Ook hier zijn de ICT-voorzieningen voldoende tot goed.

Voorzieningen zoals de laboratoria, vergelijkingscollecties en tekenkamer kunnen alleen functioneren dankzij de beschikbaarheid van gekwalificeerd onderwijsondersteunend personeel zoals een restaurator, veldtechnici, tekenaars, en assistenten voor het botanisch en zoölogisch onderzoek. De commissie heeft tijdens het visitatiebezoek een rondleiding gehad langs de opleidingsspecifieke voorzieningen. De commissie is het met de opleiding eens dat de laboratoria en vergelijkingscollecties van bijzonder goede kwaliteit zijn en een cruciale rol spelen in de leer- en onderzoek omgeving. Het onderwijs profiteert ervan. De commissie complimenteert de vooruitziende blik van de opleiding en de faculteit/universiteit om in deze voorzieningen te investeren, inclusief de gekwalificeerde ondersteuning die daarvoor noodzakelijk is. De commissie heeft geconstateerd dat de opleidingen uitzonderlijk goede opleidingsspecifieke voorzieningen heeft.

Opleidingspecifieke kwaliteitszorg

Het programma van de opleiding wordt op verschillende manieren geëvalueerd: door het facultaire Onderwijsinstituut, door de Opleidingscommissie en door de individuele docenten. Faculteit-breed worden individuele modules schriftelijke geëvalueerd op basis van het facultaire digitale cursusevaluatiesysteem ISEK. Iedere module wordt in ieder geval eens per twee jaar geëvalueerd. Extra vakevaluaties vinden ook plaats ook op aanwijzing van de Opleidingscommissie wanneer er sprake is van nieuw geformuleerde of substantieel gewijzigde modules of van een onvoldoende beoordeling. De evaluaties worden besproken in de Opleidingscommissie. Als hiertoe aanleiding bestaat, spreekt de opleidingscommissie met de betreffende docent over de uitkomsten van de evaluatie en mogelijkheden voor verbetering, of worden het afdelingsbestuur en de leerstoelhouder ingelicht, zodat deze actie kunnen ondernemen, als zij dat nodig vinden.

De opleidingscommissie organiseert ook zelf evaluaties van modules. Deze schriftelijke evaluaties geven de docent op toegespitste wijze inzicht in sterkte en zwakte van de cursus, ook wat betreft leerdoelen en toetsing. Tijdens het visitatiebezoek heeft de commissie het opleidingsspecifieke evaluatieformulier gezien en geconstateerd dat daarin meer mogelijkheden bestaan voor studenten om preciezer feedback te geven. Volgens de opleidingscommissie is er een goede response op de evaluaties en zijn de suggesties die studenten doen bruikbaar. Een aantal docenten van de opleiding evalueert het eigen vak zelf, op een eigen manier, met het doel te ontdekken hoe ze het onderwijs kunnen verbeteren. De opleidingscommissie signaleert, vaak op initiatief van de studentleden, ook proactief problemen of knelpunten in het onderwijsprogramma. De commissie probeert deze dan in overleg met het afdelingsbestuur en/of de betrokken docent(en) op te lossen. In de regel lukt dat ook. Op initiatief van het afdelingsbestuur is er 1 of 2 keer per jaar een docentenoverleg waarin het onderwijsprogramma besproken.

Sinds 2012 bestaat er daarnaast een Raad van Advies die adviseert over het bachelorprogramma en het masterprogramma. In deze raad hebben twee stafleden, twee alumni, twee studentleden, en twee representanten uit de beroepspraktijk zitting. De notulen van het eerste overleg geven de commissie de indruk dat de opleiding veel profijt kan hebben van overleg met de adviesraad, met name over de mogelijkheden beter aan te sluiten bij beroepspraktijk. De commissie vindt dit een goede aanvulling op de opleidingsspecifieke kwaliteitszorg. Naast de reguliere cyclus van vakevaluaties is een aantal extra maatregelen

getroffen om de kwaliteit van de opleiding in de gaten te houden. De opleidingscommissie treedt ook proactief op, zodat eventuele problemen snel verholpen kunnen worden. De commissie is positief over deze uitgebreide opleidingsspecifieke kwaliteitszorg.

2.2 Overwegingen

De commissie is onder de indruk van de inhoud en vormgeving van beide programma's. Het bachelorprogramma zit buitengewoon goed in elkaar. Er wordt een theoretische basis gelegd, en er is aandacht voor archeologische vaardigheden en veldwerk. Verdieping en verbreding zijn goed in balans. De drie leerlijnen in het programma - Pre- en Protohistorie van Noordwest-Europa (PP), Klassieke en Mediterrane Archeologie (KMA) en archeologie en natuurwetenschappen- zorgen voor inhoudelijke samenhang. In de masteropleiding is veel aandacht voor theorie en methodologie van archeologie. Zowel in de Pre en Protohistorie als in de Klassieke Mediterrane Archeologie wordt een ecologisch biologische benadering toegepast. Hierin worden landschapecologische en cultuurhistorische benaderingen met elkaar verbonden. Volgens de commissie is dit een uniek kenmerk van de masteropleiding.

Een hoog gekwalificeerd team van docenten geeft vorm aan de curricula, waarin zij onderzoek en onderwijs goed met elkaar weten te verbinden. De commissie heeft geconstateerd dat er geen problemen zijn met de studeerbaarheid en dat de opleiding de studiebelasting goed in de gaten houdt. Een proactieve opleidingscommissie evalueert het programma op verschillende manieren en stuurt tijdig bij wanneer dat nodig is. Er zijn verschillende vormen van studiebegeleiding en voorlichting. Hierin is toenemende aandacht is voor beroepsperspectieven van studenten. De laboratoria en vergelijkingscollecties van bijzonder goede kwaliteit zijn en spelen een cruciale rol spelen in de leer- en onderzoek omgeving. De commissie concludeert dat het programma zodanig is ontworpen dat het bijdraagt aan het realiseren van de beoogde eindkwalificaties op een hoog niveau, in een onderzoek- en onderwijsomgeving die goed georganiseerd is.

2.3. Conclusie

Bacheloropleiding Archeologie: de commissie beoordeelt Standaard 2 als **excellent**.

Masteropleiding Archeologie: de commissie beoordeelt Standaard 2 als **excellent**.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting:

Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

3.1 Bevindingen

Toetsing en Toetsbeleid

De commissie heeft tijdens het visitatiebezoek het toetsbeleid, de procedures rondom toetsing en de toegepaste toetsvormen bestudeerd. Zij heeft hiertoe verschillende toetsmaterialen uit beide opleidingen ingezien, waaronder gemaakte toetsen, antwoordmodellen en beoordelingsformulieren. Op basis hiervan concludeert de commissie dat de toetsvragen helder zijn geformuleerd, de toetsen transparant zijn en aansluiten bij de leerdoelen van de cursussen.

Toetsing

In de bacheloropleiding worden verschillende toetsvormen gebruikt om kennis, inzicht en vaardigheden van de studenten te toetsen. In de toetsing is een stijgende lijn van moeilijkheid. Kennis en inzicht en het toepassen ervan wordt getoetst met tentamens en werkstukken. Oordeelsvermogen, communicatie- en leervaardigheden worden vooral getoetst door middel van werkstukken en mondelinge presentaties. Daarnaast zijn er specifieke toetsvormen om het prestatieniveau van studenten te verhogen gedurende laboratoriumpractica en veldwerk. Bij bepaalde vakken worden ook het niveau en de mate van participatie in (discussie)colleges gewogen.

In de masteropleiding ligt een sterke nadruk op actieve deelname van de student. Naast de onderwijsvormen zijn ook de toetsvormen hierop afgestemd. Er wordt onder andere getoetst door middel van mondelinge en schriftelijke referaten en voortgangsverslagen. Een actieve voorbereiding op en deelname aan de discussie in werkcolleges en tutorials worden vaak ook meegewogen in de eindcijfers. Alleen in de twee keuzevakken Advanced GIS worden nog schriftelijke tentamens afgenomen; in het praktijkdeel vormen ook practicumopdrachten een onderdeel van de toetsing. In drie modulen vormen mondelinge presentaties onderdeel van de toetsing. Voor de masterscriptie wordt niet alleen het eindproduct getoetst, in het tweede semester schrijft de student een gedetailleerd scriptieplan, inclusief vraagstelling, theoretisch en methodologisch kader en literatuuronderzoek waarop de begeleidend docent feedback geeft. Voor de beoordeling van de scriptie maken de begeleider en een tweede lezer gebruik van beoordelingsformulieren.

Toetsing wordt geprogrammeerd in de tentamenweken, halverwege en aan het eind van elk semester. Dit is facultair vastgelegd, gezien de specifieke opleidingseisen worden er af en toe tussentoetsen afgenomen. Hertentamens vinden plaats aan het eind van de tentamenweken.

Toetsbeleid

Het toetsbeleid is de afgelopen tien jaar veranderd, waarbij het gewicht is verschoven van schriftelijke of mondelinge eindtoetsen aan het einde van een trimester of semester, naar een gelijkmatiger verdeling van de studielast over de vier studieblokken van elk studiejaar.

Toetsplannen worden door het afdelingsbestuur van de opleiding opgesteld en voor advies voorgelegd aan de opleidingscommissie voor de studeerbaarheid en de examencommissie voor de toetsing. In het toetsplan staat een gestructureerd overzicht van de toetsvormen en toetsmomenten per curriculumonderdeel onderdeel, gerelateerd aan de eindkwalificaties van de opleiding. Voor ieder vak is een studiehandleiding. Hierin staat duidelijk omschreven op welke manier er getoetst wordt, welke deadlines er zijn en hoe het eindcijfer tot stand komt. Vaste onderdelen in de studiehandleiding zijn:

- de (beoogde/gerealiseerde) eindkwalificaties van de opleiding;
- de curriculumonderdelen en leerdoelen van ieder curriculumonderdeel;
- de relatie tussen curriculumonderdelen en eindtermen;
- de toegepaste toetsvorm en de toetsmomenten per onderdeel.

Om de transparantie van de toetsing te bevorderen worden toetsen en modelantwoorden voor gebruik zo veel mogelijk voorgelegd aan een collega. Hierdoor wordt gegarandeerd dat de vraagstelling helder is en dat er getoetst wordt conform de beoogde eindkwalificaties. Dit is nieuw beleid en de opleiding is bezig dit te realiseren. De OER en de studiehandleiding geven de student inzicht in de toetsing. Elke student heeft tot zes weken na de bekendmaking van de uitslag van de toets het recht deze in te zien.

Examencommissie

De facultaire beleidsnota Examencommissies Nieuwe Stijl (juni 2012) specificeert de nieuwe rol en taken van de Examencommissie conform de WHW 2011, met name de verantwoordelijkheid voor het realiseren van de eindkwalificaties van de opleiding alsmede de toetsing van studieonderdelen. Het toetsplan vormt voor de examencommissie de basis om te bepalen of de toetsing adequaat is in termen van transparantie, betrouwbaarheid en validiteit met het oog op het realiseren van de eindkwalificaties van zowel onderdelen als het programma als geheel. De commissie heeft met de examencommissie gesproken tijdens het visitatiebezoek en de notulen doorgenomen. De commissie heeft het beeld dat het toetsbeleid goed op orde is, maar dat de examencommissie de nieuwe rol van de examencommissie nog niet volledig op zich heeft genomen. De basis is gelegd; de informatie over de toetsing en beoordeling is vastgelegd in uitgebreide toetsplannen, de procedures zijn helder en de overlegstructuren zijn aangebracht. De commissie gaat er daarom van uit dat de examencommissie op korte termijn vertrouwd raakt met haar nieuwe rol.

Gerealiseerde eindkwalificaties

Om het gerealiseerde eindniveau van de bachelor studenten te beoordelen heeft de commissie 15 bachelor scripties en 15 master scripties bestudeerd uit de studie jaren 2010-2011 en 2011-2012.

Bachelor scripties

In de kritische reflectie is een overzicht opgenomen van de bachelorscripties, de cijfers voor de scripties en het gemiddelde eindcijfer. In de spreiding van cijfers valt op dat er relatief veel hoge cijfers gegeven worden aan de scripties. De oordelen van de commissie kwamen grotendeels overeen met de cijfers die studenten voor de scripties hadden gekregen, maar de beoordeling van de commissie viel ietsje lager uit. Aan de andere kant laat het overzicht zien dat er consistentie is tussen het gemiddelde eindcijfer en het cijfer voor de scriptie. De commissie kan zich vinden in de beoordelingen van de scripties. De commissie is positief over de kwaliteit van de scripties en onderschrijft het bovengemiddelde niveau ervan. Hoewel het ook mogelijk is om de scriptie vanuit een theoretische vraagstelling op te bouwen zijn veel

scripties materiaalgebaseerd. Dat sluit ook aan bij de geschiedenis van het Groninger Instituut voor Archeologie (GIA, voorheen Biologisch-Archeologisch Instituut, BAI). Het gebruik van materiaal is erg goed uitgewerkt in de scripties. De theoretisch achtergrond is voldoende, maar de scripties zouden in de ogen van de commissie nog beter worden als de theoretische aspecten zouden worden aangescherpt. Wat de commissie erg goed vond aan de scripties is dat er in de opbouw van de scriptie een heldere koppeling is tussen de onderzoeksvraag en de beantwoording ervan.

Master scripties

De cijfers van de scripties komen overeen met de beoordeling van de commissie, in een aantal gevallen viel de beoordeling van de commissie iets hoger uit. Er is consistentie tussen het gemiddelde eindcijfer en het cijfer voor de scriptie. De commissie vond de kwaliteit van scripties goed tot bijzonder goed. Studenten voeren zelfstandig origineel onderzoek uit van een goede kwaliteit. Met de scripties wordt bijgedragen aan de ontwikkeling van archeologisch onderzoek. In de scripties wordt veel gebruik gemaakt van origineel materiaal en de presentatie van de scripties is erg goed. Op de jaarlijkse Onderzoeksdag van het Groninger Instituut voor Archeologie wordt de beste masterscriptie beloond met een kunstwerk en een kleine geldprijs.

3.2 Overwegingen

De commissie heeft geconstateerd dat de opleidingen een degelijk toetsbeleid hebben opgesteld. In de toetsplannen en in de studiehandleidingen voor studenten is heel helder hoe de toetsing plaatsvindt en hoe beoordeeld wordt. In beide opleidingen worden diverse toetsvormen ingezet die goed passen bij de werkvormen en de eindkwalificaties. Uit de inzage in verschillende toetsmaterialen uit beide opleidingen maakt de commissie op dat de toetsing per vak erg goed georganiseerd is. Bovendien heeft de opleiding inzichtelijk gemaakt hoe de toetsing per curriculumonderdeel bijdraagt aan het realiseren van de eindkwalificaties. De toetsplannen bevatten de informatie die de examencommissie nodig heeft om goed toezicht te houden op de kwaliteit van de toetsing.

De rol van de (nieuwe) examencommissie is volgens de commissie helder omschreven, maar is in de uitvoering nog in ontwikkeling. De basis is gelegd; de informatie over de toetsing is compleet, de procedures zijn helder en de overlegstructuren zijn aangebracht. De commissie gaat er daarom van uit dat de examencommissie op korte termijn vertrouwd raakt met haar nieuwe rol en deze op goede wijze kan uitoefenen.

De commissie is positief over de kwaliteit van de scripties en is het in grote lijnen eens met de beoordelingen van de scripties. Gezien de rijke geschiedenis van het GIA is het geen toeval dat veel scripties gebaseerd zijn op materiaal. Bij de masterscripties wordt ook origineel materiaal behandeld. Hoewel theorie voldoende aan bod komt, zou het een verrijking zijn als de theoretische achtergrond van de vraagstelling beter zou worden uitgewerkt in de scripties. Dat geldt vooral voor de bacheloropleiding en in mindere mate voor de masteropleiding. Voor zowel de bacheloropleiding als de masteropleiding constateert de commissie dat de eindtermen gerealiseerd worden.

3.3. Conclusie

Bacheloropleiding Archeologie: de commissie beoordeelt Standaard 3 als **goed**.

Masteropleiding Archeologie: de commissie beoordeelt Standaard 3 als **goed**.

Algemeen eindoordeel

Beide opleidingen hebben een onderscheidend profiel en een heldere visie. Deze wordt uitgewerkt in een goede onderwijsleeromgeving. De commissie is onder de indruk van de inhoud en vormgeving van beide programma's, door een enthousiast en hooggekwalificeerd docententeam. De opleidings specifieke voorzieningen zijn heel erg goed. De toetsing is goed georganiseerd en de scripties laten zien dat de eindkwalificaties gerealiseerd worden. De commissie is daarom van mening dat zowel de bacheloropleiding als de masteropleiding het eindoordeel goed behoren te krijgen.

Conclusie

De commissie beoordeelt de *bacheloropleiding Archeologie* als **goed**.

De commissie beoordeelt de *masteropleiding Archeologie* als **goed**.

Bijlagen

Bijlage 1: Curricula Vitae van de leden van de visitatiecommissie

Prof. dr. P. (Peter) van Dommelen is sinds 2012 Joukowsky Family hoogleraar in de Archeologie en hoogleraar Antropologie aan Brown University (VS). Hij studeerde zowel Archeologie als Klassieke Talen en Letterkunde in Leiden (1984-1990) en Antropologie in Londen (1990-1991), waarna hij naar Leiden terugkeerde voor promotieonderzoek (1993-1997). Na voltooiing van het proefschrift *On Colonial Grounds*, dat hij cum laude verdedigde in 1998, was hij werkzaam als achtereenvolgens docent, hoofddocent en hoogleraar aan de Universiteit van Glasgow (Schotland, Verenigd Koninkrijk, 1997-2012). Daarnaast bekleedde hij gastaanstellingen in Valencia (2005-06), Cagliari (jan-aug. 2011) en Palma de Mallorca (april 2012). Hij is opgetreden als co-promotor in Valencia, Barcelona, Siena, Philadelphia en Madrid. Peter van Dommelen was mede-oprichter en co-redacteur van het tijdschrift *Archaeological Dialogues* (1994-2006) en momenteel co-redacteur van *Journal of Mediterranean Archaeology* (sinds 2006) en redactielid van *World Archaeology* (sinds 2007). Hij is lid van acht internationale redactieraden, waaronder *Journal of American Archaeology* en *Rivista di Studi Fenici*. Recente publicaties zijn *Rural Landscapes of the Punic World* (Londen, 2008, met Carlos Gómez Bellard) en *Material Connections* (London 2010, red. met A. Bernard Knapp). In regionale en chronologische termen richt het onderzoek van Peter van Dommelen zich op de westelijke Middellandse Zee vanaf de late prehistorie tot en met de Romeinse Republiek – grofweg het eerste millennium v.Chr. In culturele zin staan de Phoenicische diaspora en de Carthaagse expansie en de zogenaamde Punische wereld centraal in zijn onderzoek. Inhoudelijk gezien betreft zijn onderzoek kolonialisme en plattelandsbewoning, waarbij beide onderzoeksthema's expliciet in een vergelijkend en diachronisch perspectief worden geplaatst met de westelijke Middellandse Zee in zowel verleden als heden als uitgangspunt. Hij heeft sinds 1992 leiding gegeven aan jaarlijks veldwerk in Sardinië, in recente jaren in nauwe samenwerking met de Universiteit van Valencia (Spanje).

Prof. dr. R. (Robert) van de Noort studeerde Geschiedenis aan de Rijksuniversiteit Utrecht en Archeologie aan de Universiteit van Amsterdam. Gedurende de laatste 25 jaar heeft hij gewerkt in Nederland (Bureau Oudheidkundig Bodemonderzoek Rotterdam), Italië (British School at Rome), en Groot-Brittannië (Universiteiten van Hull en Exeter). Zijn onderwijs en onderzoek betreffen de dynamische interactie tussen mens en natuur in wetlands en de Noordzee, en zijn meest recente boeken zijn *North Sea Archaeologies; a maritime biography 10,000 BC-AD 1500* (OUP, 2011) en *Climate Change Archaeology; building resilience from research in the world's coastal wetlands* (OUP, 2013). Sinds 2006 is hij hoogleraar Archaeology aan de Universiteit van Exeter, waar hij thans ook decaan is voor het College of Social Sciences and International Studies.

Prof. dr. F.M.R. (Frank) Vermeulen behaalde een PhD in de archeologie aan de Universiteit Gent met een proefschrift over de romanisering van Zandig-Vlaanderen (1988). Na zijn jaren als wetenschappelijk medewerker aan de Universiteit Gent (1981-1989) werd hij directeur onderzoek bij het Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek in België (1989-1999) en parttime docent aan de Vakgroep Archeologie van de Universiteit Gent (1989). Sinds 1998 is hij hoogleraar in de Romeinse archeologie en archeologische methodologie aan deze universiteit. Van 2008-2011 was hij ook parttime Research Professor aan de Universiteit van Évora (Portugal). In zijn onderzoek domineren twee grote thema's: de archeologie van mediterrane landschappen en de Romeinse landelijke en stedelijke nederzettingsgeschiedenis. Hij heeft een bijzondere belangstelling voor de ontwikkeling en het gebruik van niet-destructieve onderzoekstechnieken, geo-archeologisch onderzoek en IT-toepassingen. Hij leidt sinds 2000 veldwerkprojecten in Italië, Frankrijk en Portugal en is de

afgelopen jaren erg actief inzake de coördinatie van Europese projecten en de evaluatie van academisch onderzoek en onderwijs in Europa.

Dr. R.C.G.M. (Roel) Lauwerier werkt als senior archeozoöloog en programmamanager bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Tijdens en na zijn studie biologie (Nijmegen en Groningen) was hij enige tijd docent Biologie en docent Toegepaste Informatiekunde aan de Rijksuniversiteit Groningen. Na het afronden van zijn PhD over Romeinse archeozoölogie in 1988 publiceerde hij over diverse archeozoölogische onderwerpen van Paleolithicum tot Nieuwe Tijd. Daarnaast publiceerde hij over meer algemene monumentenzorgonderwerpen als degradatie, beschikbaarheid van gegevens, de waardering van sites, de kwaliteit van onderzoek en over kennis en kennislacunes. Hij was o.a. projectleider van de eerste Archeologiebalans (2002), direct betrokken bij de evaluatie van de archeologiewetgeving (2012) en leidt nu het programma Kenniskaart Archeologie waarbinnen o.a. syntheses geschreven worden, een nieuwe nationale onderzoeksagenda wordt opgesteld en kaartmateriaal en andere tools worden gemaakt voor het vervaardigen van kaarten met verwachtingen, verstoringen en bekende cultuurhistorische waarden.

N.H. (Nienke) Lameris BA is student van de researchmaster Archaeology aan de Universiteit van Amsterdam. Zij heeft in 2008-2012 de bacheloropleiding Keltische Talen en Cultuur aan de Universiteit Utrecht gevolgd. Uit bestuurlijke interesse was ze student-lid in de onderwijscommissie van de opleiding, en is enkele jaren actief geweest in het bestuur van de jeugdnatuurvereniging JNM – Jongeren in de Natuur. Tijdens haar bachelor volgde Nienke bijvakken archeologie aan de Universiteit van Amsterdam en ook aan de National University of Ireland in Galway waar ze in 2010 een halfjaar op Erasmusuitwisseling was. Het laatste jaar van haar bachelor heeft ze een schakelprogramma gevolgd om in september 2012 te beginnen met de researchmaster Archaeology aan de Universiteit van Amsterdam, met als onderzoeksfocus Archeologie van Noordwest-Europa in de Middeleeuwen. In haar studie probeert Nienke interdisciplinair onderzoek te doen en een link te leggen tussen historische en archeologische bronnen, onder andere in het Insulair Keltische gebied.

Bijlage 2: Domeinspecifiek referentiekader

1. Inleiding

Dit referentiekader is bestemd voor de bachelor- en masteropleidingen Archeologie aan de universiteiten in Nederland die in het kader van de landelijke onderwijsvisitatie in de Geesteswetenschappen worden beoordeeld. Dat betreft:

- de bacheloropleidingen Archeologie van de RUG, UL, UvA en VUA
- de éénjarige masteropleidingen Archeologie van de RUG, UL, UvA en VUA

In het onderstaande wordt eerst ingegaan op de doelstellingen en de aard van de opleidingen besproken. Daarbij komen tevens de consequenties van doelstellingen en aard voor de inrichting van de programma's aan bod.

Bij het opstellen van dit referentiekader is gebruik gemaakt van:

- het domeinspecifiek referentiekader als opgenomen in de zelfevaluatie Archeologie 2004
- de KNAW-wetenschapsverkenning Archeologie ("De toren van Pisa rechtgezet", 2007),
- de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, meest recente internetversie),
- de benchmark statement Archaeology van de Quality Assurance Agency for Higher Education 2007, ISBN 978 1 84482 671 1) en
- de Dublindescriptoren (internetversie).

2. Algemene doel en aard van de opleidingen

De bachelor- en masteropleidingen Archeologie in Nederland richten zich op de studie van samenlevingen uit het verleden. Het onderwerp van studie voor deze opleidingen bestaat uit sporen en objecten die door menselijke gemeenschappen op en onder het aardoppervlak zijn achtergelaten. Bij de opleidingen leveren deze materiële resten echter de toegang tot het werkelijke object van studie, de maatschappijen uit het verleden in al hun facetten. Daarbij gaat het met name om de mens in zijn natuurlijke, sociale en culturele omgeving. Bovendien is bij deze opleidingen niet uitsluitend aandacht voor het verleden. Ook de rol van het verleden in het heden (erfgoedbeleving) en de zorg voor het cultureel erfgoed (erfgoedbeheer) krijgen bij de opleidingen Archeologie aandacht.

De opleidingen Archeologie houden zich dus bezig met de constructie van het verleden en de rol van het verleden in het heden. Dat gebeurt vanuit een interdisciplinair perspectief. Data in de (natural) sciences worden door archeologen vaak zelf gegenereerd. Er wordt tevens veel gebruik gemaakt van methodieken en data afkomstig uit de sciences en theoretische concepten uit de sociale wetenschappen. Met het oog op het interdisciplinaire karakter van de archeologie is een theoretische en methodologische training voor een adequate opleiding onmisbaar. De nauwe relatie tussen de beeldvorming van het verleden en archeologisch veldwerk maakt dat opgravingen en field surveys in het onderwijs een belangrijke rol spelen. Dat geldt evenzeer voor materiaalstudie (artefacten en ecofacten) dat vaak in laboratoria plaatsvindt.

Binnen dit brede spectrum van aandachtspunten voor het onderwijs, leggen de diverse opleidingen hun eigen accenten. Daarbij zijn er zowel verschillen tussen de diverse instellingen als tussen bachelor- en masteropleidingen van dezelfde instelling. Zo ligt in de meeste masteropleidingen een zwaarder accent op toepassing van theoretische aspecten

(onderzoek) en op de praktijk en theorie van de omgang met archeologisch erfgoed (werkveld).

De opleidingen die in het kader van de visitatie Archeologie beoordeeld worden, hebben tot doel:

1. Kennis en inzicht te bieden in het vakgebied van de opleiding. Dat houdt voor het vakgebied van de archeologie als totaal in: kennis van en inzicht in (a) het functioneren van menselijke gemeenschappen uit het verleden en hun materiële nalatenschap en (b) de wijze waarop de beeldvorming rond deze gemeenschappen een rol speelt in het heden.
2. De student zodanig te vormen dat hij logisch kan redeneren, redeneerwijzen in het vakgebied kan herkennen en analyseren, zich in woord en geschrift op academisch niveau kan uitdrukken en zijn kennis en inzichten weet over te brengen op een publiek van specialisten en niet-specialisten.
3. De student kennis en inzicht bij te brengen ten aanzien van de normen en waarden die ten grondslag liggen aan het wetenschapsproces als geheel en wetenschappelijke keuzes in het bijzonder.
4. De student vertrouwd te maken met de waarde van de wetenschappelijke benadering waarin enerzijds inzicht in theorie en methodologie en anderzijds een besef van de relativiteit van interpretaties een wezenlijk onderdeel uitmaken.
5. Een kader te bieden waarbij de student probleemgericht leert omgaan met de verworven theorie en kennis, en tevens verworven inzichten op een wetenschappelijk verantwoorde manier leert toe te passen op verschillende soorten bronnen (van de primaire archeologische bronnen tot wetenschappelijke publicaties).
6. Een evenwicht te bieden tussen breedte en diepte van kennis en inzicht; daarbij verschuift het accent van breedte in de bacheloropleiding naar diepte in de masteropleiding.

De bacheloropleiding Archeologie biedt een algemene en brede basis en leidt op tot een elementair academisch niveau. De masteropleiding biedt specialisatie en verdieping. Daarbij kan de verdieping nadrukkelijk zowel interdisciplinair als disciplinair en zowel thematisch-diachroom als periode-specifiek zijn.

3. Specifieke eindtermen en kwalificaties van de bacheloropleiding

De student die een bacheloropleiding Archeologie heeft afgerond, beschikt over de volgende domeinspecifieke kennis, inzichten en vaardigheden. De opleidingen van de diverse instellingen kunnen daarbij ieder hun eigen accenten leggen.

De afgestudeerden van een bacheloropleiding Archeologie beschikken aantoonbaar over:

(Dublindescriptor: kennis en inzicht)

- kennis en inzicht te in het vakgebied van de opleiding. Dat houdt in dat een zodanige kennis, vaardigheid en inzicht op het terrein van de archeologie wordt bijgebracht dat de afgestudeerde van de bacheloropleiding enerzijds gekwalificeerd is een masteropleiding in dezelfde of verwante discipline te volgen, anderzijds in staat is tot het uitoefenen van een beroep waarvoor de kennis en vaardigheden van het betreffende vakgebied op bachelor-niveau vereist zijn.
- basale kennis van de geschiedenis van de archeologie als wetenschappelijke discipline en van de belangrijkste theoretische oriëntaties van deze discipline door de tijd heen.
- een goede kennis van de onderzoeksmethodes en -technieken die in de archeologie gebruikelijk zijn en een helder inzicht in welke situaties elk van deze methodes en technieken ingezet moeten worden.

- inzicht in ICT-vaardigheden die in het vakgebied relevant zijn en actieve beheersing van die ICT-vaardigheden die het best aansluiten bij de ‘kleur’ van de opleiding.
- basale kennis van multi- en interdisciplinaire werkwijzen

(Dublindescriptor: toepassing van kennis en inzicht)

- in teamverband een uitvoerende rol te spelen bij archeologisch veldwerk en bij te dragen aan de op wetenschappelijke gronden tot stand komende beslissingen in het veld.
- relevante wetenschappelijke teksten te lezen, te analyseren en te interpreteren en daarover een standpunt te verdedigen.

(Dublindescriptor: oordeelsvorming)

- gegevens¹ en inzichten op een elementair academisch niveau te verzamelen, te analyseren, te vergelijken en kritisch te toetsen.
- zich bij het proces van kritisch toetsen van data een eigen oordeel te vormen met afweging van sociaal-maatschappelijke en ethische aspecten.

(Dublindescriptor: communicatie)

- zich in woord en geschrift op academisch niveau uit te drukken en zijn kennis en inzichten over te brengen op een publiek van specialisten en niet-specialisten.

(Dublindescriptor: leervaardigheden)

- zonder aanvullende scholing deel te nemen aan een masteropleiding die in het verlengde van de eigen bacheloropleiding ligt.
- de tijdens de opleiding verworven kennis, vaardigheid en inzichten flexibel in te zetten in een werkveld dat niet direct aansluit bij de opleiding.

4. Specifieke eindtermen en kwalificaties van de masteropleiding

Op het terrein van kennis, inzicht en vaardigheden bouwt de masteropleiding Archeologie voort op de bacheloropleiding. Studenten die een masteropleiding Archeologie hebben afgerond, beschikken over onderstaande domeinspecifieke kennis and vaardigheden. De opleidingen van de diverse instellingen kunnen daarbij elk hun eigen accenten leggen. Door de beschikbare vrije ruimte kunnen ook studenten hierin hun eigen accenten aanbrengen: sommige richten zich meer op de archeologische praktijk en richten zich meer op een initiërende rol in veldwerk, andere richten zich meer op onderzoek (onderzoeksvoorstel formuleren).

Afgestudeerden van masteropleidingen Archeologie beschikken over die academische vaardigheden die voor academische functies op masterniveau op het terrein van de archeologie gewenst of noodzakelijk zijn. Dat betreft zowel functies in de praktijk- en beleidsarcheologie als functies in wetenschappelijk archeologisch onderzoek, maar ook in die beroepen waarin duurzame kennisontwikkeling, kennisverwerving en -verwerking samen gaan met het dragen van verantwoordelijkheid en de bereidheid nieuwe terreinen te verkennen en te ontginnen.

¹ Dit woord moet breed geïnterpreteerd worden, b.v. artefacten, ecofacten, landschappelijke gegevens, opgravingsplattegronden, etc.

De afgestudeerden van een masteropleiding Archeologie beschikken aantoonbaar over:

(Dublindescriptor: Kennis en inzicht)

- technische en theoretische vaardigheden om op een zelfstandige wetenschappelijke wijze data en literatuur te verzamelen, te analyseren en te beoordelen met als doel op een creatieve wijze verklarende of inzichtelijke werkhypothesen te formuleren en te toetsen om aldus een bijdrage te leveren aan relevante wetenschappelijke discussie in de archeologie.
- het vermogen gegevens en inzichten op een diepgaand academisch niveau te vergelijken, te analyseren en kritisch te toetsen.

(Dublindescriptor: toepassen van kennis en inzicht)

- het vermogen een initiërende rol te spelen bij de diverse vormen van archeologisch veldwerk en/of de interpretatie daarvan.
- het vermogen de multidisciplinaire gegevens uit diverse subdisciplines van de archeologie en aanverwante domeinen te integreren tot een beeld van het verleden.

(Dublindescriptor: oordeelsvorming)

- het vermogen te reflecteren op morele en ethisch-maatschappelijke vraagstukken verband houdende met de archeologie.

(Dublindescriptor: communicatie)

- het vermogen mondeling en schriftelijk conclusies van (eigen) onderzoek als ook de data, interpretaties en overwegingen die tot de conclusies hebben geleid, op een heldere wijze voor te leggen aan zowel vakgenoten als een breder publiek.

(Dublindescriptor: leervaardigheden)

- om in voorkomende gevallen zelfstandig een doordacht onderzoeksvoorstel te formuleren, waarbij leervaardigheden benodigd zijn om een grotendeels zelfgestuurde vervolgstudie (b.v. promotietraject) met succes te voltooien.

5. Globale inhoud/programma bacheloropleiding en afstemming arbeidsmarkt

Tijdens de bacheloropleiding worden de studenten ingewijd in het wegen en analyseren van wetenschappelijke teksten, in de beginselen van wetenschappelijk onderzoek en in het schrijven van teksten van academisch niveau. Voorts worden hun de basics van het archeologische veldwerk en de specifiek archeologische informatica bijgebracht. Ook de maatschappelijke context van de archeologie is punt van aandacht in de bacheloropleiding. De bacheloropleiding wordt afgesloten met een bachelorscriptie of een vergelijkbare opdracht.

Uit de inhoud van de bacheloropleiding blijkt dat de eindkwalificaties zijn afgestemd op de eisen van de arbeidsmarkt. Daarbij gaat het bij de bacheloropleiding Archeologie zowel om de niet-initiërende functies in de praktijk- en beleidsarcheologie als om de mogelijkheid via een vervolgopleiding een plaats in onderzoek te verwerven of een gooi te doen naar initiërende en agendazettende functies in de praktijk- en beleidsarcheologie. De bacheloropleiding kan tevens dienen als voorbereiding op een vervolgopleiding gericht op museale instellingen en cultureel management. Tevens dient de waarde van een afgestudeerde bachelor als generalist voor een brede arbeidsmarkt (middels academische vorming en vaardigheden) niet uit het oog verloren te worden.

6. Globale inhoud/programma masteropleiding en afstemming op arbeidsmarkt

Tijdens de masteropleiding specialiseert de student zich. Daarbij kan de specialisatie een verdieping van een deelgebied van de archeologie betreffen (b.v. Prehistorische, Noordwest Europese, Mediterrane, Niet-westerse Archeologie, archaeological sciences), een thematische verdieping geven (bijv. landschapsarcheologie, materiële cultuurstudies) of een focus op praktijk- en beleidsarcheologie betreffen (initiërende en agendazettende functies in praktijk- en beleidsarcheologie), dan wel voorbereiden op museale functies of functies in het cultuurmanagement.

In de masteropleiding is ruimte voor de ontwikkeling van specifieke onderzoeksvaardigheden en/of speciale praktische vaardigheden de veldarcheologie betreffende.

Uit de inhoud van de masteropleiding blijkt dat de eindkwalificaties nauw gerelateerd zijn aan de arbeidsmarkt. Daarbij gaat het voor de afgestudeerden uit de masteropleiding om zowel initiërende en sturende functies in de praktijk- en beleidsarcheologie als om functies in musea en in het cultuurmanagement, als om een wetenschappelijk vervolgtraject in de vorm van een promotieonderzoek. Daarbij is ruimte voor een grondige bestudering van theorie en methodologie in de archeologie. Een belangrijk aandachtspunt is ook een goed inzicht in de maatschappelijke inbedding en de maatschappelijke rol van de archeologie.

In de afgelopen periode zijn diverse archeologische masteropleidingen overgegaan op het gebruik van de Engelse taal.

Bijlage 3: Beoogde eindkwalificaties

Bacheloropleiding Archeologie

Kwalificaties Bacheloropleiding (Dublin Descriptoren)	Eindkwalificaties Archeologie	
	De afgestudeerde is in staat om	
1. Kennis en inzicht Heeft aantoonbare kennis en inzicht van een vakgebied, waarbij wordt voortgebouwd op het niveau bereikt in het voortgezet onderwijs en waarbij dit wordt overtroffen; functioneert doorgaans op een niveau waarop met ondersteuning van gespecialiseerde handboeken, enige aspecten voorkomen waarvoor kennis van de laatste ontwikkelingen in het vakgebied vereist is.	1.1	artefacten en grondsporen te herkennen en beschrijven volgens de archeologische standaards
	1.2	gegevens te classificeren, beschrijven, catalogiseren en samenbrengen volgens de archeologische standaards
	1.3	primaire archeologische data te vergaren (survey, boren, opgraven) en inzicht te hebben in de betrouwbaarheid van archeologisch bronnenmateriaal
	1.4	blijk te geven van archeologische veld- en laboratoriumkennis, in het bijzonder met betrekking tot het vastleggen en beschrijven van primaire data
	1.5	archeologische laboratoriumkennis aan te tonen in het bijzonder met betrekking tot conservatie en materiaalkennis van primaire data
	1.6	blijk te geven van een brede kennis van en een goed inzicht in de begrippen, methoden en resultaten van het vakgebied van de archeologie met inbegrip van de biologische archeologie
	1.7	blijk te geven van een grondige kennis van en een goed inzicht in hetzij de Pre- en Protohistorie met nadruk op Noordwest-Europa (Paleolithicum tot en met Middeleeuwen) ofwel de Klassieke en Mediterrane archeologie (Bronstijd tot en met de Romeinse tijd)
2. Toepassen kennis en inzicht Is in staat om zijn/haar kennis en inzicht op dusdanige wijze toe te passen, dat dit een professionele benadering van zijn/haar werk of beroep laat zien, en beschikt verder over competenties voor het opstellen en verdiepen van argumentaties en voor het oplossen van problemen op het vakgebied.	2.1	informatie uit uiteenlopende bronnen samen te brengen
	2.2	een analyse van feitelijke informatie uit te voeren
	2.3	blijk te geven van inzicht in de aard en functie van de wetenschapsbeoefening en in de samenhang der wetenschappen
	2.4	blijk te geven van inzicht in de veelvoud van benaderingen, begrippen, constructies en interpretaties van het verleden
	2.5	blijk te geven van kennis van de sociale, culturele en politieke context van de archeologische interpretatie en de archeologische praktijk en van de ethische dimensie van de archeologie

3. Oordeelsvorming Is in staat om relevante gegevens te verzamelen en interpreteren (meestal op het vakgebied) met het doel een oordeel te vormen dat mede gebaseerd is op het afwegen van relevante sociaal-maatschappelijke, wetenschappelijke of ethische aspecten.	3.1	archeologische problemen en vragen te identificeren hierover op kritische en effectieve wijze te communiceren met vakgenoten in woord en geschrift.
	3.2	op basis van een onderzoek van beperkte tot redelijke omvang de <i>status quaestionis</i> van een bepaald onderwerp te geven in de vorm van een rapportage conform de conventies van de archeologische wetenschap.
	3.3	op grond van eigen oordeel constructieve kritiek in woord en geschrift te geven aangaande onderwerpen die de archeologie betreffen
	3.4	de gevarieerde aard van archeologische informatie te onderkennen en de hierop gebaseerde kennis en het wetenschappelijk onderzoek naar waarde te schatten
4. Communicatie Is in staat om informatie, ideeën en oplossingen over te brengen op publiek bestaande uit specialisten of niet-specialisten.	4.1	zich op een overzichtelijke manier (helder en goed opgebouwd) mondeling en met behulp van visuele hulpmiddelen te uiten
	4.2	zich op heldere manier, d.w.z. toegankelijk en goed gestructureerd, schriftelijk te uiten tegenover een algemeen publiek
	4.3	zich op heldere en goed gestructureerde manier schriftelijk te uiten volgens de wetenschappelijke standaard
	4.4	archeologische informatie uit primaire en secundaire bronnen te verzamelen en presenteren aan een wetenschappelijk publiek
5. Leervaardigheden Bezit de leervaardigheden die noodzakelijk zijn om een vervolgstudie die een hoog niveau van autonomie veronderstelt aan te gaan.	5.1	vermogen een eigen leerbehoefte ten aanzien van actuele en nieuwe onderwerpen te identificeren en deze ter hand te nemen, waarbij gebruik wordt gemaakt van relevant onderzoek en de nieuwste ontwikkelingen op het gebied van de archeologie.

Kwalificaties Masteropleiding (Dublin Descriptoren)	Eindkwalificaties Archeologie
	De afgestudeerde is in staat om
<p>1 Kennis en inzicht. De student heeft:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de technische en theoretische vaardigheden om op een zelfstandige wetenschappelijke wijze data en literatuur te verzamelen, te analyseren en te beoordelen met als doel op een creatieve wijze verklarende of inzichtelijke werkhypothese te formuleren en te toetsen om aldus een bijdrage te leveren aan relevante wetenschappelijke discussie in de archeologie. - het vermogen gegevens en inzichten op een diepgaand academisch niveau te vergelijken, te analyseren en kritisch te toetsen. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. beschikt over een gedegen kennis van de gekozen afstudeerrichting (KMA of Pre-en Protohistorie) en/of specialisatie (Ecologische Archeologie); 2. bezit specialistische kennis over een thema of periode en het materiaal, inclusief kennis over vakinhoudelijke discussies en trends binnen dat thema of die periode; 3. bezit specialistische kennis van de theorieën, methoden, technieken, tradities en ethiek van de Archeologie; 4. is vertrouwd met de archeologische opgravingspraktijk, het archeologisch bestel (regelgeving) en de archeologische infrastructuur.
<p>2 Toepassen van kennis en inzicht De student heeft:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het vermogen een initiërende rol te spelen bij de diverse vormen van archeologisch veldwerk en/of de interpretatie daarvan. - het vermogen de multidisciplinaire gegevens uit diverse subdisciplines van de archeologie en aanverwante domeinen te integreren tot een beeld van het verleden. 	<ol style="list-style-type: none"> 5. is in staat kennis en inzicht binnen de gekozen afstudeerrichting en/of specialisatie toe te passen in de uitoefening van maatschappelijke betrekkingen waarvoor een wetenschappelijke opleiding nodig of dienstig kan zijn; 6. kan zelfstandig een probleemstelling formuleren voor wetenschappelijk onderzoek op het gebied van de gekozen afstudeerrichting (PP of KMA) en/of specialisatie (Ecologische Archeologie).
<p>3 Oordeelsvorming De student heeft het vermogen te reflecteren op morele en ethisch-maatschappelijke vraagstukken verband houdende met de archeologie.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 7. kan zowel zelfstandig als in teamverband een bijdrage leveren aan archeologisch onderzoek; 8. kan op basis van een zelf geformuleerde probleemstelling zelfstandig onderzoek, waaronder archeologisch veldwerk, verrichten met gebruikmaking van primaire en secundaire bronnen en met toepassing van wetenschappelijke methoden en theorieën; 9. kan een gefundeerd oordeel uitspreken over wetenschappelijke literatuur op het gebied van de gekozen afstudeerrichting en/of specialisatie.
<p>4 Communicatie De student heeft het vermogen mondeling en schriftelijk conclusies van (eigen) onderzoek als ook de data, interpretaties en overwegingen die tot de conclusies hebben</p>	<ol style="list-style-type: none"> 10. is in staat om op basis van zelf uitgevoerde werkzaamheden een helder en goed opgebouwd betoog te houden in woord en geschrift, en conform de standaarden die gelden binnen de

<p>geleid, op een heldere wijze voor te leggen aan zowel vakgenoten als een breder publiek.</p>	<p>wetenschappelijke wereld van de gekozen afstudeerrichting; 11. is in staat de resultaten van het onderzoek neer te leggen in een artikel dat in beginsel in een wetenschappelijk tijdschrift kan worden geplaatst.</p>
<p>5 Leervaardigheden De student heeft het vermogen om in voorkomende gevallen zelfstandig een doordacht onderzoeksvoorstel te formuleren, waarbij leervaardigheden benodigd zijn om een grotendeels zelfgestuurde vervolgstudie (bv. promotietraject) met succes te voltooien.</p>	<p>12. is in staat om verantwoordelijkheid te nemen voor zijn/haar werkzaamheden en deze zelfstandig en efficiënt te plannen en uit te voeren.</p>

Bijlage 4: Overzicht van de programma's

Bacheloropleiding Archeologie

Schematische opbouw van de bacheloropleiding Archeologie

Ba 1	Ongedeeld/verplicht (60 EC) 1. Archeologie van de Klassieke Oudheid (10 EC) 2. Archeologie van Nederland (10 EC) 3. Archeologische vaardigheden en dateringsmethoden (10 EC) 4. Geschiedenis en Theorie van de Archeologie I (5 EC) 5. Inleiding Archeologie en Natuurwetenschappen (10 EC) 6. Fysische geografie voor archeologen (5 EC) 7. Archeologisch veldwerk I (10 EC)		
Ba 2	KMA (40 EC) 9. Mediterrane Protohistorie (10 EC) 10. Archeologie en Kunst van Klassiek Griekenland (10 EC) 13. Archeologie van het Romeinse Rijk (10 EC) 16. Archeologisch Veldwerk en Excursie II: KMA (10 EC)	Ongedeeld/verplicht (20 EC) 14. Archeozoölogie (10 EC) 15. Archeobotanie (10 EC)	PP (40 EC) 8. Jager-Verzamelaars. Prehistorische gemeenschappen uit Paleolithicum en Mesolithicum (10 EC) 11. Vroege Boeren. Prehistorische gemeenschappen uit Neolithicum en Bronstijd van Noordwest-Europa (10 EC) 12. Van kwelderboer tot stedeling. Noord-Nederland in voor- en vroeg-historische Tijd (10 EC) 17. Archeologisch Veldwerk en Excursie II: PP (10 EC)
Ba 3	KMA (40 EC) X. Keuzeruimte (30 ECTS) 21. BA-scriptie (10 ECTS)	Ongedeeld/verplicht (20 EC) 18. Regionale Archeologie en GIS (10 EC) 19. Materiaalpracticum (5 EC) 20. Geschiedenis en Theorie van de Archeologie II (5 EC)	PP (40 EC) X. Keuzeruimte (30 EC) 21. BA-scriptie (10 EC)

Masteropleiding Archeologie

Programma masteropleiding Pre- en Protohistorie

Semester 1 sep – jan	EC	v/k	Semester 2 feb - jun	EC	v/k
Theorie & Benaderingswijzen	10	v	Stage/scriptievoorbereiding	10	k
Bronnenonderzoek PP	10	v	Advanced GIS (praktijk)*	5	k
Wetland Archeologie	10	k	Advanced GIS (theorie)*	5	k
Maritieme Archeologie	10	k	Scriptie/scriptieklas	20	v
Totaal	30		Totaal	30	

V: verplicht onderdeel; k: keuzeonderdeel

* ter invulling van 5 ECTS Stage/scriptievoorbereiding.

Programma masteropleiding Klassieke en Mediterrane Archeologie

Semester 1 sep – jan	EC	v/k	Semester 2 feb - jun	EC	v/k
Theorie & Benaderingswijzen	10	v	Stage/scriptievoorbereiding	10	k
Bronnenonderzoek KMA	10	v	Advanced GIS (praktijk)*	5	k
Thematisch Lit. Onderz. KMA	10	v	Advanced GIS (theorie)*	5	k
			Scriptie/scriptieklas	20	v
Totaal	30		Totaal	30	

* ter invulling van 5 ECTS Stage/scriptievoorbereiding

Bijlage 5: Kwantitatieve gegevens over de opleidingen

Instroom-, doorstroom- en uitstroomgegevens

Bacheloropleiding Archeologie

Instroomgegevens VSNU propedeuse Archeologie van de Rijksuniversiteit Groningen

Jaar	Totale instroom	Totale instroom uitgesplitst naar vooropleiding					Instroom uitgesplitst naar geslacht (%)	
		VWO	HBO prop	HBO*	Buitenland	Overig	M	V
05/ 06	21	10	5	3	1	2	33	67
06/ 07	29	26	0	1	0	2	48	52
07/ 08	29	21	2	3	1	2	45	55
08/ 09	25	19	4	1	0	1	64	36
09/ 10	31	23	3	2	1	2	48	52
10/ 11	33	24	4	1	2	2	42	58

VSNU-kengetallen m.b.t. instroom bacheloropleiding Archeologie van de Rijksuniversiteit Groningen.

Bron: 1cijferHogerOnderwijs (1cHO), cohortdefinitie: Eerstejaars Opleiding en Instelling (EOI), 1^e inschrijving

*Hbo is inclusief de studenten die een schakelprogramma/pre-master volgen.

Instroomgegevens onderwijsadministratie Faculteit der Letteren, propedeuse Archeologie

Jaar	Totale instroom	Totale instroom uitgesplitst naar vooropleiding					Totale instroom uitgesplitst naar geslacht	
		VWO	HBO prop	HBO	Buitenland	Overig ²	M	V
05/06	30	14	3	0	0	13	11	19
06/ 07	32	15	1	0	0	16	15	17
07/ 08	39	18	3	1	0	17	18	21
08/ 09	30	16	3	0	0	11	17	13
09/ 10	34	22	3	1	1	7	16	18
10/ 11	37	29	4	0	2	2	15	22
11/12	21	15	4	0	1	1	8	13
12/13	28	21	7	0	0	0	13	15

Bron: Onderwijs en Examens, Bureau Studentzaken Faculteit der Letteren, RUG

Cohortdefinitie: Eerstejaars opleiding Archeologie.

² Deze groep is ingestroomd met een een VTAE (Verklaring Toelating Afsluitend Examen), die meestal wordt afgegeven nadat de toelatingscommissie een student toelating heeft verleend, of er een *colloquium doctum* succesvol is afgelegd.

Overzicht bachelorrendementen vwo-instroom

Jaar	Herinschrijvers na 1 ^e jaar (absoluut)	% totale cohort	na 3 jaar	na 4 jaar	na 5 jaar	na 6 jaar
05/ 06	9	90	22	44	67	78
06/ 07	23	88	39	70	87	
07/ 08	21	100	52	67		
08/ 09	15	79	27			
09/ 10	19	83				
10/ 11	18	75				

Bron: 1cHO, cohortdefinities conform KUO (EOI, VWO-vooropleiding, 1 inschrijving, alleen herinschrijvers na 1 jaar).

Bachelorrendementen totale instroom

Jaar	Herinschrijvers na 1 ^e jaar (absoluut)	% totale cohort	na 3 jaar	na 4 jaar	na 5 jaar	na 6 jaar
05/ 06	17	81	35	65	76	82
06/ 07	26	90	42	73	88	
07/ 08	27	93	52	63		
08/ 09	19	76	32			
09/ 10	26	84				
10/ 11	27	82				

Bron: 1cHO, cohortdefinities conform KUO (EOI, 1 inschrijving, alleen her-inschrijvers na 1 jaar)

Overzicht uitval VWO instroom opleiding Archeologie

Jaar	Omvang cohort (absoluut)	Uitval (cumulatief, in %)		
		na 1 jaar	Na 2 jaar	na 3 jaar
05/ 06	10	10	20	20
06/ 07	26	12	12	12
07/ 08	21	0	10	14
08/ 09	19	21	21	*26
09/ 10	23	17	*26	
10/ 11	24	*25		

Bron:1cHO, cohortdefinities conform KUO (EIO, VWO-vooropleiding, 1 inschrijving)

*voorlopige cijfers peildatum 1 oktober 2011

Masteropleiding Archeologie

Instroomgegevens VSNU: MA Archeologie

Jaar	Totale instroom voltijd	Onderwijsherkomst instroom master				Totale instroom uitgesplitst naar geslacht	
		RUG	NL	HBO	overig	M	V
05/ 06	10	10	0	0	0	6	4
06/ 07	8	7	0	0	1	3	5
07/ 08	17	17	0	0	0	9	8
08/ 09	9	9	0	0	0	4	5
09/ 10	20	20	0	0	0	12	8
10/ 11	19	18	1	0	0	7	12

Bron: 1cijferHogerOnderwijs

Aanvullende instroomgegevens FdL-RUG

Jaar	Totale instroom voltijd	Onderwijsherkomst instroom master				Totale instroom uitgesplitst naar geslacht	
		RUG	NL	HBO	overig	M	V
11/ 12	9	7	0	2	0	4	5
12/ 13	8	6	0	2	0	3	5

Bron: Bureau Studentzaken Faculteit der Letteren, RUG

Overzicht rendementen Archeologie

Jaar	Instroom totaal	Uitval na 1 jaar	Geslaagd na (cumulatief)		
			1 jaar	2 jaar	3 jaar
05/ 06	10	1	1	6	7
06/ 07	8	2	1	3	3
07/ 08	13	1	1	3	6
08/ 09	13	0	2	4	9
09/ 10	20	1	5	13	17
10/ 11	19	4	5	9	n.v.t.
11/ 12	9	1	2	n.v.t.	n.v.t.

Bron: Onderwijs en Examens, Bureau Studentzaken Faculteit der Letteren, RUG

Uitgereikte bullen Archeologie

Jaar	Master	Doctoraal
05/ 06	1	5
06/ 07	6	4
07/ 08	4	n.v.t.
08/ 09	5	n.v.t.
09/ 10	11	n.v.t.
10/ 11	21	n.v.t.
11/ 12	13	n.v.t.

Bron: Onderwijs en Examens, Bureau Studentzaken Faculteit der Letteren, RUG

Gerealiseerde docent-studentratio

Bacheloropleiding Archeologie

Staf-student-ratio 2011-2012

Bacheloropleiding	Inzet formatie majorprogramma (120 EC) + opleidingsgebonden minor Archeologie en Natuurwetenschappen (30 EC)	Aantal ingeschreven Ba studenten*	Staf-student ratio
Archeologie	2.8	106	1,0 fte : 38

Bron: Onderwijsinstituut Faculteit der Letteren, RUG. * totaal aantal ingeschreven studenten op 1 oktober 2011 (incl. schakelstudenten die 60 ECTS uit het majorprogramma volgen. Staf-studentratio als volgt berekend: 106:2,8 (aantal studenten/inzet formatie).

Masteropleiding Archeologie

Staf-studentratio MA Archeologie, collegejaar 2011-2012.

	Inzet onderwijsformatie	Aantal ingeschreven MA studenten*	Staf-studentratio
OWI	0.9	38	1,0 fte : 42

Bron: Onderwijsinstituut Faculteit der Letteren, RUG

* totaal aantal ingeschreven studenten op 1 oktober 2011, inclusief research masterstudenten Art History and Archaeology met specialisatie Archeologie

Gemiddeld aantal contacturen per fase van de studie

Bacheloropleiding Archeologie

Contacturen per week

Studiejaar	1	2	3
Aantal contacturen	16	18	12

Masteropleiding Archeologie

Gemiddeld kent het programma 8 à 10 contacturen per week in het eerste semester; in het tweede semester is het aantal contacturen afhankelijk van de invulling van de individuele scriptie- en stagebegeleiding, maar kan gezien de veelal praktische invulling (materiaalstudie, computerpractica) op gemiddeld circa 6 uur gesteld worden.

Bijlage 6: Bezoekprogramma

Tijd	Dinsdag 28 mei 2013	Panelleden
11.15-12.30	Welkom door decaan (5 minuten) Bestuderen documentatie en voorbereiding door commissie	Gerry Wakker (decaan)
12.30-13.00	lunch	
13.00-14.00	management	Robert Wagenaar (onderwijsdirecteur) Dirk Jan Wolffram (ph-onderwijs) Peter Attema (vz afdelingsbestuur) Daan Raemaekers (secr afdelingsbestuur) Sofia Voutsaki (lid) Jurgen Rap (studentlid)
14.00-15.00	studenten Ba en Ma	Jacob Pannen (BA 1) Anne-Lieke Brem (BA 1) Josha van der Velden (BA 2) Wim-Paul Jager (Bachelor jaar 2) Sonja Filatova (BA 3) Jan Ferco van der Weg (BA 3) Sander Jansen (MA) Charlotte de Waal (MA) Mirjam Post (MA)
15.00-16.00	Pauze + Rondleiding (45 minuten)	
16.00-17.00	Docenten Het gesprek vindt in het Nederlands plaats, maar docent Canan Çakırlar kan in het Engels antwoorden.	René Cappers Hans Peeters Lidewijde de Jong Canan Çakırlar Bert Nijboer Elisabeth van't Lindenhout Hennie Groenendijk
17.00-17.30	alumni	Frederik Boersema Nadine Vukkink Arnoud Maurer Jeroen Mendelts
17.30-18.30	Interne vergadering	
19.00-21.00	Diner commissie: commissieoverleg	

Tijd	Woensdag 29 mei 2013	Panelleden
09.00-10.00	Voorbereiden gesprekken	
10.00-10.30	opleidingscommissie	Martijn van Leusen (vz) Stijn Arnoldussen (secr) Roelien Rap (studentlid) Priscilla Verplanke (studentlid)
10.30-11.15	Examencommissie en studieadviseur	Bert Nijboer (afgevaardigde van Archeologie) Jeroen van Gessel (afgevaardigde van Kunsten, Cultuur en Media) Elisabeth van 't Lindenhout (1e-jaars mentor en voormalig studieadviseur) Marloes Bergmans (studieadviseur)
11.15-11.45	inloopspreekuur	
11.45-12.30	lunch	
12.30-13.00	Voorbereiding eindgesprek met het management	
13.00-14.00	Eindgesprek met management	Gerry Wakker (decaan) Robert Wagenaar (onderwijsdirecteur) Dirk Jan Wolfram (ph-onderwijs) Peter Attema (vz afdelingsbestuur) Daan Raemaekers (secr afdelingsbestuur) Sofia Voutsaki (lid) Jurgen Rap (studentlid)
14.00-15.15	Opstellen bevindingen en voorbereiden mondelinge terugkoppeling	
15.15-15.30	Mondelinge terugkoppeling door voorzitter aan belangstellenden in de Zernikezaal Academiegebouw	
15.30-17.00	Afsluitende borrel Bruinszaal Academiegebouw	

Bijlage 7: Bestudeerde afstudeerscripties en documenten

Voor het bezoek heeft de commissie de afstudeerscripties bestudeerd van de studenten met de volgende studentnummers:

Bacheloropleiding:

1557106	1615300	1703129	1565915	1780212
1359975	1738720	1537725	1819372	1874063
956848	1812408	1614061	257001	1902954

Masteropleiding:

1443283	1394673	1745298	1259776	1394703
1319248	1624083	2076551	1480081	2169169
1563831	1464779	1647741	1535587	1653563

Leestafel

Tijdens het bezoek heeft de commissie onder meer de volgende documenten bestudeerd (deels als *hard copies* en deels via de elektronische leeromgeving):

Digitaal

Op het bureaublad van de twee aanwezige laptops zijn mappen te vinden met relevante informatie.

Map Algemeen

Alumni	Agenda's en notulen vergaderingen Raad van Advies Schema Raad van Advies WO monitor 2011 en 2009 – RUG
Docenttevredenheid	Analyse Personeelsenquête RUG 2012 – Letteren Personeelsenquête RUG 2012 – Letteren en Groningen Institute of Archeology
Studenttevredenheid	Nationale Studenten Enquête 2012 - Toelichting algemeen Nationale Studenten Enquête 2012 - RUG Faculteit der Letteren
Studievereniging	Studievereniging Archeologie 'Bachur'

Map Opleidingen:

BA Archeologie	Onderwijs- en Examenregelingen Studiehandleidingen Scriptiebrochure
MA Archeologie	Onderwijs- en Examenregelingen Studiehandleidingen

	Scriptiebrochure
Stages	Overzicht stages Stageverslagen
Evaluaties	Evaluaties BA Archeologie Evaluaties MA Archeologie
Verslagen gremia	Verslagen Afdelingsbestuur Archeologie Verslagen Opleidingscommissie Archeologie Curriculumevaluatie 2011-2012 Opleidingscommissie Archeologie Jaarverslag Examencommissie Archeologie 2011-2012 Verslagen Examencommissie Kunsten, Kunstgeschiedenis en Archeologie 2012- 2013

Hard Copy

Naast de digitale informatie, is tijdens het bezoek de volgende documentatie op papier ter inzage voor de commissie:

Materiaal geselecteerde vakken	Studiehandleidingen Tentamenvragen en antwoordmodellen Selectie van gemaakte tentamens/toetsen Selectie van gemaakte werkstukken Vakevaluaties Studiemateriaal
Beleid	Beleidsnotities met de volgende onderwerpen: Brede Masterlabels BSA en mentoraat BKO Aansluiting arbeidsveld Examencommissies Onderzoek in de Bachelor Stage in de Bachelor
Overig	Informatiefolders kwaliteitszorg Brochures aankomende studenten Organogram Studiegidsen

Toegang tot Ocasys, digitale onderrijscatalogus RUG:

Ocasys geeft een overzicht van alle cursussen die worden aangeboden door de Rijksuniversiteit Groningen. Via onderstaande links zijn de programma's en bijbehorende cursussen van de Bachelor- en Masteropleiding in te zien.

Toegang Nestor, digitale leeromgeving RUG:

De commissieleden hebben toegang tot de leeromgeving van alle modules van de betrokken opleidingen.

Overige links:

Informatie voor (aanstaande) studenten over de BA Archeologie:

<http://www.rug.nl/bachelors/archaeology/>

Informatie voor (aanstaande) studenten over de MA Archeologie:

Programma Klassieke en Mediterrane Archeologie:

<http://www.rug.nl/masters/classical-and-mediterranean-archaeology/>

Programma Pre- en Protohistorie van Noordwest Europa:

<http://www.rug.nl/masters/prehistory-and-protohistory-of-northwest-europe/>

Informatie over organisatie Faculteit der Letteren

<http://www.rug.nl/let/faculteit/bestuur/index?lang=nl>

Bijlage 8: Onafhankelijkheidsverklaringen

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM:

Peter van Dommelen

PRIVE ADRES:

44 Sargent Avenue
Providence RI 02906
USA

IS ALS DESKUNDIGE / ~~SECRETARIS~~ GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

U. Leiden, Groningen, Amsterdam, VU

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBODEFENNAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OF KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS:

Leiden

DATUM:

25 April 2013

HANDEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING
INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM:

Rodney van de Noort

PRIVE ADRES:

*13 Coligny Rood
Apostelen 111
1118*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING.

Alma van Ligt

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

Letland

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEEFENMAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE ZOUDEN KUNNEN BEINVLOEDEN.

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGEGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS:

Letland

DATUM:

20/3/13

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM:

VERMEULEN Frank

PRIVE ADRES:

HOOGSLATEMUNDEG 12
9830 S.H. LATEA
BELGIË

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDINGEN **AACHEOLOGIE**

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

Univ. Leiden, V.V. Amsterd., V.v. Amsterdam
A.V. Groning

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

1

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSpraak OF KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCOODE.

PLAATS:

Leid

DATUM:

25.4.2013

HANDTEKENING:

2

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: B. C. G. M. Hamvriev
PRIVE ADRES: Essex 17
3831 EL Lensen

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

Archeologie van, ML, UvA, VUA, GIA

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

UL, UvA, VUA, GIA

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEEFENNAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEINVLOEDEN:

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: Lelidn DATUM: 25-4-2013

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: N.H. Lameris

PRIVÉ ADRES:

Alse de dijk 261
3822 BK Utrecht

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

Archeologie b + ma

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

Universiteit Leiden
Rijksuniversiteit Groningen

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN ALS PRIVÉPERSOON ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE Kwaliteit VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEINVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HIEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OF KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS:

Leiden

DATUM:

25/11/2013

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: Marlous Maarleveld

PRIVE ADRES: Het forlunn 53
3828 SV Hoogland

IS ALS ~~DES~~ ANDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

Universiteit Leiden UvA UU RuG

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN ALS PRIVÉPERSOON ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEEFEMAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE ZOUDEN KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

1

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGEGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OF DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: Leiden DATUM: 25 april 2013

HANDTEKENING:

2